Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

Арадувлі 1923 шера денз

«СВЕТ». ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧИАССР

1980 ИЮНЬ 24 ШИНАРА

№ 75 (6205)

Мах 2 кепиг

Арадуьа шинарей, ерей, шоаттей деношка.

Селхан Москве болх беш хилар КПСС ЦК Пленум. Цига новкъоста Л. И. Брежнева яьча докладагIа Пленумо тIаийцар 1981 шера 23 февpале Москве КПСС XXVI съезд хьаелла аьнна бола Соцам.

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТА ПЛЕНУМАХ БОЛА ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

1980 шера 23 июне хилар Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Пленум.

Пленумо ладийгIар КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева докладага, къоастадир аргIанара КПСС XXVI-гIа съезд гулъярах дола дош.

Цу дешах бола пленума соцам кепа тохаш ба тахан.

КПСС ЦК Пленумо ладийгIар КПСС ЦК Политбюро члена, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыкос «Дунен халкъашта юкъерча хьалахи Советски Союза арахьарча политикахи» яьча докладага.

Н.н. Л. И. Брежневен А. А. Громыкон докладаш ювцаш пренеех къамаьлаш дир н. н. А. Ф. Ватченкос — Украински ССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела, Э. А. Шеварднадзе — Грузе Компарте ЦК хьалхарча секретара, В. Н. Макеева — КПСС Московски горкома шоллагIча секретара, Ю. Ф. Соловьева — КПСС Ленинградски горкома хьалхарча секретара, А. Б. Чаковске — «Литературни газета» керттерча редактора, СССР яздархой Союза правлене секретара, Г. Я. Горбань — С. Орджоникидзе цIерагIча «Азовсталь» яхача Ждановски металлургически завода сталевара, Донецки область, К. Г. Вайнос — Эстоне Компарте ЦК хьалхарча секретара, И. И. Бодюла — Молдаве Компарте ЦК хьалхарча секретара.

Нов. А. А. Громыкос яьча докладагIа КПСС ЦК Пленумо тIаийцар иштта кепа тохаш бола боагIгIаш бола соцам.

Цу тIехь чакхбаьлар КПСС ЦК Пленума болх.

АРГIАНАРА КПСС XXVI СЪЕЗД ГУЛЪЯРА ХЬАКЪЕХЬАРА

1980 ШЕРА 23 ИЮНЕ ХИННАЧА КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТА ПЛЕНУМА СОЦАМ

1. АргIанара Советски Союза Коммунистически парте XXVI съезд гулъе 1981 шера 23 феврале.

2. ЧIоагIъе ер съезда ден порядок:

1). КПСС Центральни Комитета отчети чурчен арахьарчен политика дакъера парте аргIанара декхараш — докладчик КПСС ЦК Генеральни секретарь нов. Л. И. Брежнев.

2). КПСС Центральни ревизиони комиссе отчет — докладчик КПСС Центральни ревизионни комиссе председатель нов. Г. Ф. Сизов.

3). 1981—1985 шерашка СССР экономически социальни дегIайоаладара керттера достамаш — докладчик СССР Министрий Совета Председатель нов. А. Н. Косыгин.

4). Парте центральни органаш харжар.

3. КПСС XXVI съезда представительства боарам оттабе: 3350 парте членашкара цхьа делегат.

4. КПСС XXVI съезда делегаташ харж парте Уставага хьежна (къайлагIа) кхаж а тоссаш областной, краевой партийни конференцешкен, союзни республикай Компартей съездашкен. Украина, Белоруссе, Узбекистана, Казахстана Компартешкара КПСС XXVI съезда делегаташ харж областной партийни конференцешка.

Советски Эскара, ТIема-Форда Флота, чурчеи пограничнии бIуний партийни организацешка латтача коммунисташа КПСС XXVI съезда делегаташ харж йоагI-йоагIача территориальни партийни организацешка цхьана областной, краевой партконференцешка е союзни республикай Компартей съездашка.

Доазол арахьарча Советски Эскарен ТIема-Форда Флотен доакъой партийни организацешка латтача коммунисташа КПСС XXVI съезда делегаташ харж йоагI-йоагIача бIуний соединеней партийни конференцешка.

КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. БРЕЖНЕВА докладацара

Новкъостий!

ТIадоагIача шера хьатIакхочи парте Уставо хоадаь аргIанара съезд чакхйоаккха. Цунца дувзадениа КПСС ЦК Политбюро предложени лу Советски Союза Коммунистически парте XXVI съезд 1981 шера 23 феврале гулъе аьнна.

ХIара съездо хьеллаш хиннай вай партена а мехка а хьалхашка керда горизонташ. Со тийше ва коммунизм хьалъяра хьатIайоагIача этаперча къовсама стратегии тактикен белгалъе оаш йола из хургйола съезд а ишта хургхиларах.

Мохк дегIаьхарга хьежжа чоалханигIа а масштабаш йоккхагIа йолаш а хул чурча политика деихараш. ЧIоагIа къахьега дезаш хIама да дунен халкъашта юкъера хьалаш тоаларгахьа боаккха хIара гIа а. Агрессивни империалистически гIоараш гIерт Советски Союз а социализма дерригa позицеш а тоIае. Уж-м Советски Союза изоляци е гIорта дага белаш ба. Амма цу достамагIа цар ладеча гIулакхех хIама хургдоацилга цу сахьате хайра.

Керттерча дакъе из дувзадениа да Советски мехка экономически потенциали оборонни низи доархIам боацаш алсамбаларца, вай общества социально-политически идейни цхьоагIо кхы а чIоагIъялларца. (ТIоараш тох). IалашIмате боккхи доархIам болаш хилар вай ца дохаш вовй гIулакхаш лерра гIа леладеши хилар. КПСС XXV съездо белгалбаьцд наьха тIара воаш ца дахийтар.

Вай инкъ белгал ба, из ниййса хилар практика тохка да. Чурча а арахьарча а политика дакъера цунах хьахинараш дика да. Цунца цхьана вахаро керда декхараш уоттаду вайна хьалхашка, уж къоастадара наькъаш белгалдаха деза вай съезде.

Хьахиннача традицена хьежжа съезда повестка ухх тайпара могаш:

1. КПСС Центральни Комитета отчети чурчен арахьарчен политика дакъера парте аргIанара декхараш. Докладчикалла КПСС ЦК Политбюрос чIоагIбе могаву КПСС ЦК Генеральни секретарь Брежнев (дIаьхдаь тIоараш тох).

2. КПСС Центральни ревизиони комиссе отчет. Докладчик — КПСС Центральни ревизионни комиссе председатель Г. Ф. Сизов.

3. 1981—1985 шерашка СССР экономически социальни дегIайоаладара керттера достамаш. Докладчик СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин.

4. Парте Центральни органаш харжар.

Представительства норма ех аьлча XXVI съезде вахийта кхо эзар кхо бIаь шовзткъе итт парте членагара цхьа делегат оттаве могаду. Цу тайпара, хIара делегат XXV съезде хинначарел кIезига дукхагIча коммунистий отрядагара хургва. Из дувзадениа да вай партецара бераш дукхагIа хиларца. 1-ча апрелата кхоачаш цунца вар 17 миллиони, 193 эзари, 378-ц сагI.

Уставага хьежжа XXVI съезда делегаташ хоржаргба къайлагIа кхаж а тоссаш областной, краевой партийни конференцешка а союзни республикай Коммунистически партей съездашка а.

Украина, Белоруссе, Узбекистана, Казахстана Коммунистически партешкара, вешта аьлча, дукха коммунисташ болча организацешкара делегаташ областной партийни конференцешка хержача бакъахьа хет КПСС ЦК Политбюрона.

Лоацца аьлча, съезда делегаташ хержара хьахинна йола порядок хувца эшаш дац вай.

ХIанз отчетно-хоржамий кампание хьинех. КПСС ЦК Политбюрона бакъахьа хетар:

— мохкашцарча партийни организацешка собранеш укх шера сентябре — ноябре чакхьяьхача;

— районни, городской, окружной партийни конференцеш цу шера ноябре — декабре чакхьяьхача;

— областной, краевой партийни конференцеш — 1980 шера декабре — 1981 шера январе;

— союзни республикай Компартей съездаш — 1981 шера январе — феврале болалуш.

Съезд хилалехьа хьалхара отчетно-хоржамий кампани — из парте вахаре къаьстта йола ка. IалашIмате чIоагIа бехктоккхаме ха.

ДIадахача шерашка вай IоалаьI коммунизм хьалъяра мехка опыт. Вай балха тIерча дика кхолламийга — городе е юрта из дале а, чIоагIа йоакхо еш хьаьна деза вай.

Цунца цхьана критически хьажаза даргдац ца деш дитачарга, кхоачамбоацараш-ка, халахете а, боахама кулгалдеча а партийни балха тIа а уж долаш хиларца. Цох вай дийцад Центральни Комитета пленумашка. Бакъда, отчетно-хоржамий кампане вай декхарийла ду парте XXV съезда решенеш кхоачаш ен партийни организацеша бая балхага цIаьназза а цIаьхкъзза а масе оагIорахьара хьажа. Кердача съездага кийчлуга — из коммунистий а саннa парте боацарий а политически къахьегамен хьинар айдара боккха низ.

Сона хетачох, партийни собранешнаш конференцешнеш е йоагIа уйла еггьа партийни балха еррига оагIоний — политически, организационни, идеологически.

Ма хулла дукхагIа хьинар — хIаьта из белгалде а могарда — тIадахийта деза итталагIча пятилетки тIеххьарча шера план толамца кхоачаш а тIеххоачаш а яра. Пусковой объекташ шоай хинадхьа болх бе дIайолаялийтара. 1981 шера — цхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера халкъа боахама болх тешшаме вIаштIехьбаьккхара. Укхаза, шеко йоацаш, шийн доархIам кхоачашбе беза съезда сийна йолча социалистически яхьо.

Са дийцад ЦК долча записашка, хIаьта пленума доакъошхошта уж довзаш а да. Вай экономика дегIайоаладара цхьадола керттера дешаш хьехаде. Теркам тIайккаб, масала, доагора-энергетически транспортни проблемашта, юртбоахама техникаш пайдае ийбара, оборудованена импорт яра. Сона хов, цунна бувзабенна боккха болх чакхбоахилга. Цхьабакъда, кхы а дукхагIа да де дезар.

Вай воашта хьалхашка оттадаьд производства эффективности балха дикаги дакхьелга сийна йола капитальни декхар. Из массаза а вай теркалде деваш да. ДIахо а уйла е еза Iилма-технически прогресс мишта сихьерзае, къахьегамен пачхалкхени дисциплина мишта чIоагIъерзе, къахьегама овсарле тешшаме дегIаухилга мишта Iалашдерзда.

Шеко йоацаш, отчетно-хоржама кампани чаккйоаккхача хана парте дунен халкъашта юкъе чакхдоаха гIулакхаш а дуниаш хургда. Советски халкъо бизза могаду КПСС-ин Советски пачхалкхени машар беза принципиальни никъ, вай Даьте лораяраи цун кхерамазе Iалашъяраи духьа деш дар. (ТIоараш тох). Вай дIахо а низ кхоберзбац кхохкам дIаьдбара 70-ча шерашка вайна мел дениа дикадар лорадара, сервац дIадакарга дIалостиага Iалашдара, кортамукъен шийн лоIамагIен дегIаахара йола халкъий боккъо хьаллацара, машар лорабаран чIоагIбаран (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Уж декхараш кхоачашде атта хургдац. Халкъий машарга бола лоIам, вай новкъостий, кхохкам кIаьдбаран тоалахошна маьрша дахаран болча наькъагIа дIахо дахара бола дика лоIами чIоагIон бIаргагуш тахка лаьрхIа я империализм.

Цхьа ди а дедац Вашингтон шийлача тIема са дийнде милитаристски кхохкам бIоахбе ца гIорташ. Цунна лаьрхIа пайда эц моллагIча бихьанах, долаш долчох е долаш доацачох.

Цунни дола масал — Афганистан. Цa деш цхьаькха хIама, цу дакъе гера бе дола йола агресси а дац США доале латтача гIозарша, хIаьта иштта Китай а афганцашта 1978 шера апрелерча кортамукъален революце идеалашки хьежжа керди вахар хьалдара новкъарле яр духьа. ХIаьта вай воай лоаладохоа Афганистана, цун правительства дехарах, агрессена духьаллотта, эггара хьалха Пакистана территоре тIара чуухкаш йола бандитски формированеш юхатохи гIо дина. Вашингтонои Пекинои цIаникха хазанза йола гIар айбир. Советски Союза тIа ца тетташ фу дисар: дIайахача фордашка чакхъаккха лерхIар а, кхычар мехкадахтти хьдаккха гIертар а, цу тайпара кх. а. ХIаьта дерригa гIулакх сенах латт аьлча, из латт Афганистан империалистически орбитаца чуоззаран вай мехка къулбеххьенера кхерам тIатассаран планаш йохарах.

Афганистана новкъостал дара советски вицех мисха эпрат хилла1 тийша болх бацаш. БIу бахийтар мара кхы де хIама долаш дацар вай. ХIаьта событеша хьахьенхар из ше наI мара доаца нийсса даь хIама долга. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

ХIанз Афганистанера вахар тIа-тIа метте доагIаш латт. Контрреволюционерий йоккхий бандаш йохаль льннай, интервенташ цIенхаштта ийшаб. Цу хьалашка вай лаьрхIад Афганистанерча вай бIун контингентацара цхьадола доккъош арадаха. Вай из ду афгански правительствацеи цунна керте латтачунца новкъостица Бабрак Кармалацеи дага а дийна. Шеко йоацаш, вай дIахо а гIо деш хургда Афганистана керда вахар хьалдара, апрельски революцена карагIдаьннараш лорадара (ТIоараш тох).

Новкъостий! Машар — адамлена цIаикха а мах боргбоаца гаиз а. Машарен халкъашна вIаши гIулакхаш леладаран байранх хьалъайяьр В. И. Ленин во. Цу байракха мутIахьа хургда вай. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Нистевоаллаш дIакхайкаде безам ба, КПСС XXVI съездага ена кийчонe юха а партийни мутIараш кхотадениа хилар, коммунизм котъялара бола къовсамера партеи халкъен йохаргйоаца цхьоагIо дIахьокхаргхиларах бола чIоагIа тешам. (ЧIоагIа, дIаьхдаь тIоараш тох).

ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРЧА ХЬАЛАХИ СОВЕТСКИ СОЮЗА АРАХЬАРЧА ПОЛИТИКАХИ БОЛА

1980 ШЕРА 23 ИЮНЕ ХИННАЧА КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТА ПЛЕНУМА СОЦАМ

КПСС ЦК Политбюро члена, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра нов. А. А. Громыко докладегIа «Дунен халкъашта юкъерча хьалахи Советски Союза арахьарча политикахи» долча дешага хьежа а хьежа КПСС Центральни Комитета Пленумо беррига а бозза а къоабелбу парте XXIV—XXV съездий ленински арахьарча политика никъ кхочашйеш КПСС ЦК Политбюрос, КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежнева беш бола болх.

ЦК Пленумо белгалдоаккх социализма мехкий экономически оборонни низ дегIайоалабара ларда тIа Советски Союзо, социалистически содружества эггара хьалха масе оагIорахьарен хьицарен болх бар бахьан долаш 70-ча шерашка дунен халкъашта юкъера хьал тоадаь хилар. Кхохкам кIаьдбара процессе чIоагI а делар хаьддача экономически политически чулоацамца хьалдиза а доладелар тайп-тайпара социальни строй йола пачхьалкхенаш машаре цхьана яхилга, дика хоалуш дар «шийла тIом» лаьгIбалар, хьакхеллар аьттув бола, хила доагIаш доле машара ниййсон наькъаца къовсаме дола дешаш дунен халкъашта юкъера конфликташи къестаяре эша гIулакхаш.

ХIаьта а тIеххьарча хана цу позитивни процессашта агрессивни империалистически низаша духьала яьккхай хIанзарча дунен баьъдараш социализма позицеи чIоагIъяллар, къаман кортамукъален болама толамаш. БIарчча хьайгIаца кортамукъале ела демократически низаш дукхагIа хилар ца лархIаро хьехаш йола политика. Империализма безам бар дунe кердадеккхара объективни процесс юхаоза. НАТО блока кулгалхоша, эггара хьалха США, лаьца никъ ба дунен тIа хьахиниа дола тIема кхоачам цхьатарра хилар шийна пайдане долаш а Советски Союза, социалистически мехкашта эпе долаш а, дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбаларен халкъий кхерамалени эепе долаш а толхаде.

Укхазара — империализмо лаьца терзаш кийчлулга чIоагIдара, социалистически кхыча шоай лоIамагIарчен пачхалкхенашта духьала провокацеш йоаржаяра никъ. НАТО милитаристски хьинар а империалистически диктата гepз хилара тарра цун функцеш шерьяр а. Кхыча пачхалкхенашка шоай лоIам кхоачашбайта гIерташ США доале латтача гIозараша лаьцаб экономически «санкцей» а Iилма-техни-чески, культурни спортивни бувзамаш лагIдара никъ, шоаш тIанйна декхараш кхоачашде тигац, телхаю шоаш кулгаш яздаь согIлашенеши договоренносташ. Антисоветизма антикоммунизма герзаца кийчлулга сихдара оатхал а яь, СССР а социалистически содружества кхыча мехкашта а духьала, коммунисташта духьала лоаттабеча къовсама герздаь ца Iеш тIема духьал мел бараша, машар безача низашта духьала къовсам лоттабара герз даьд. Кхохкам кIаьдбалар дIадаккхара средство яьй.

Антисоветски машара гIулакхаца моастагIал долча лярда тIа тарга доагIаш латт малхбузен агрессивни гIозараш, эггара хьалхарча аргIан вIашагIкхийттача Штатий дараш китайски кулгалхошца а доагIаш. Империализман пекински гегемонизман вIаши цхьана леладу гIулакхаш дунен политикера керда кхераме лаелени я, еррига адамлена, цунца цхьана американски китайски халкъашта кхераме а йолаш.

Цу чоалханеча дунен халкъашта юкъерча хьале КПСС Центральни Комитет, Советски пачхалкхе бокъонца ленински тайпара сатохаш чIоагIа а принципиальни а йолаш я машар лоаттабара, советски халкъа кхерамале Iалаашъяра, дунен халкъашта юкъера кхераме бIарчча Iалашъяра, провокацешта ка а ца луш цу цхьан хайна империалистически гIулакхаш юха а тохаш.

КПСС ЦК тешаш я керда «шийлача тIемага» ца кхачийта могаргдола тайп-тайпара социальни строй йола пачхалкхенаш лертIа машаре цхьана яхилга Iалаштдергдола, дунен территорени дов хилара кхерам дIабоаккхаргбола объективни торонаши общественно-политически низаши долаш хилара. Из декхар кхоачашдарга бода никъ — цхьатарра бокъонаш хилара цхьатарра кхерамазе хилара принципи чIоагIа леладара ларда тIа переговораш епга. Из дизаи доагIаш да советско-американски отношенешта а.

Цу тайпара йолча уйлано шийгахьа боах малхбузен мехкий пачхалкхен деятельшта юкъера цаина дIа ца кхетара болаза мехкий барашта юкъерабараш а. Кхохкам кIаьдбаларо кIоарга петаш хийцад хIанзарча дунен халкъашта юкъерча вахаре, хIаьта бокъонца йолаш я дунен политике из керттера тенденци хилара тарра ледаениш хулийта предпосылкаш.

Кхохкам кIаьдбалар дунен арене тIеххьарча итт шерашка низаши вIаши нийсдалерах хьахила доагIар да Социализма дуненнен капитализма дуненнен юкъера вIаши нийсъенна тIема стратегически кхоачам сон боацаш хилар — из принципиальни, исторически доархIам бола карагIдаьннар. Из я империализм де гIерта агрессивни гIулакхаш юхатетташ йола фактор. ХIаьта дерригача халкъий керттерча хьашташа ма яххара а я. Из низаи цхьатарра хилар доладе гIортарах хIама хургдац.

Пленумо ЦК Политбюрона тIадулл хIанзарча хьале США-н парна гIоадерийи авантюристически гIулакхаша тIема кхерам чIоагIбаьча хана, КПСС XXIV—XXV съездаша социалистически пачхалкхений вежарашха йола союз ма-могга чIоагIъяра, кортамукъални шоай лоIамагIа хилари бахьан халкъаша лоаттабу къовсам хьаллацара, машарe цхьана дахара, герзаш кийчлулга сихдар соцадара, дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбалар лорадара а дегIадоаладара а, экономически, Iилман, культурни доакъошка вIаши пайдане долаш цхьана гIулакхаш леладелга дегIадоаладара тIабер забаь никъ дIахо чьолга.

Цунца цхьана Пленумо лерхI империализман машара кхыча моастагIашен леладеча тIемача гIулакхашта хаддаза фийла хилари вай пачхалкхен обороноспособность масе оагIорахьа чIоагIъяри дIаделаш долга тIема совле хилийтеш дунен диктат чакхъяккхи лерхIаш йола империализма планаш йохаргйолаш.

ЛоархIаме гIа прех событи хилар укх шера мас Варшаве хиина Варшавени Договора доакъошхой йолча пачхалкхений Политически консультативни комитета совещани. Машара гIулакхашта беркате бола социализма лоархIам, цун леррагIара интернационализм чIоагIа машар безари цIаькха а хьахьекхар по кхы цIаьхаза а чIоагIа белгалбаьккхар массане юкъара машар лорабаран дунен халкъашта юкъера кхерамазе Iалашъярая социалистически мехкий вежарашха йолча солидарностен цхьана леладеча гIулакхий лоархIам. Совещане тIайийцача декларацеи тIеи эггара лакхерча боараме пачхалкхений совещани гулъяра йолча заявлене тIеи марксистско-ленински анализ яьй эттача хьала. Кхохкама лухвечаши дерригача дунен халкъашта юкъера гIулакхаш дегIадоаладара кхераме йола тенденцеши дIаяхара де деза ча гIулакхий хьадда а конструктивни а программа парна чуйоагIа. Политически, экономически, оборонни кхычен доакъошка социализма мехкаша цхьана гIулакхаш леладелча дIахо чIоагI-дар, цар юкъарча организацей — Варшавски Договорен Экономически вIаши гIо дара Советен — конструктивни болх тешшаме машарaн прогрессан гIулакха новкъостал деш ба.

ЦК Пленумо дикаa могаду де лерхIар — Афгански революци йохаен СССР къулбехьарча доазонашка тIема агрессе проимпериалистически плацдарм вIашагIйоттен лерхIилга долаш герзаца чугIертилгеи арахьара юкъегIертилгеи юха тохара даькъе Афганистана массе оагIорахьара новкъостал дара чакхдаькха гIулакхаш. Пленумо могадир цхьаннех а дIа ца кхетара политика леладеза Афганистана гонахьара гIулакхаш политически никъаца тоадара тIехьа хилар. Цу гIулакха эшар да ДРА правительствос хьахкайкадаь ма хиллара, цу мехка духьалара агресси еррига сецаяри доазонел арахьара тийшача балхах чутIертара духьала тешшаме гаранти ялари.

Пленумо бакъду хIанзарча хьалашка дунен халкъашта юкъера коммунистически болам кхотабеинеи хьинаре гIулакхаш леладеши хилар, вежарашха йолча партеша шин оагIорахьарен дукхача оагIонашкахьарен цхьана гIулакхаш леладар региональни дерригача дунени ларда тIа — машари социальни прогресси бахьан империализмаменеи цун агрессивни антинародни планаштен духьала къовсам лоаттабар боккха лоархIам болаш долга. Пленумо лерхI Европа коммунистически болхлой партей Парижски вIашагIкхетар коммунистически болама вахаре боккха лоархIам болаш, тIема духьалара низаш, дика уйла йола беррига нах машар лорабаран дунен халкъашта юкъера кхерамале хилийтаран цар хьинар айдара йола лоархIаме фактор.

КПСС Центральни Комитета Пленумо белгалдоаккх хIанзарча дунен халкъашта юкъерча хьале кхы а чIоагIа гIа Советски Союза дерригача къамий народностий болхлой класс, колхозни ахархой, интеллигенци Коммунистически партена гонахьа кхотаенна хилари КПСС-и Советски пачхалкхени чурен арахьарен политика цар чIоагIа хьаллоацаш хилари хьагуш да.

ЦК Пленум чIоагIа тешаш я парте, советски халкъо итталагIча пятилетка план толаме кхоачашъярца кхы а чIоагIагIа вай социалистически Даьхе чIоагIъяра дерригa низаш тIадохийтаргхиларах, из я вай партеи Советски пачхалкхени ленински машар безара никъ дикагIча тайпара кхоачашбара йола ларда.

Дог гIоздоаха хьоккхамаш

Грозненски вагонни депо цехий, участкай коллективаша довккхий социалистически дехкараш тIайийцад иттлагIча пятилетка тIехкьарча шерен бIарччача пятилеткан планаш ханал хьалха кхоачашъяра. Шоаш денна дош дизза чакхдаккхара «ТIехьабусараш боацаш бе болх» яхача ростовчаний инициативагIа шерра социалистически яхь йоаржаьча цар биэза пайда нйбу шоай кхоачамех. Цудухьа цхьаккха цех е участок яц укказа паччахьалкхен план кхоачаш ца еш тIехьаюсаш.

Царна юкъе а хаддаза социалистически яхье хьалха латташ хьайоагIаш хиларца белгалъяьнна я В. И. Сердюков керте латтача промывочно-пропарочни станце коллектив. Цхьа бутт дIабахийтабац цо паччахьалкхен плани тIайийцн дехкараш тIехкхоачаш ца деш. Дерригача технико-экономически хьокхамий пхе бетта план ханал хьалха кхоачашъярах рапорт делар станце болхлоша. Духхьал май бетта планал совгIа йили а йила цар обработка яь цистернаш 700 совгIа хилар. ХIара цистернана обработка еш йоаяь ха нормагIа йоагIачул ялх минут кIелигагIа хилар. Шоай производственни хьокхамаш тIа-тIа тоадеш къахьегаш ба уж июнь бетта а.

Уж производственни хьокхамаш хьанхоллаш бараш хьинаре къахьегаш бола болхлой ба. БIаьш болхлой ба укказа иттлагIча пятилетка задани ханал дукха хьалха кхоачаш а яь, тIайоагIача пятилетка календарагIа къахьегаш. Царех цаI ва промывальщик волаш укказа тIкъаь шера болх беш вола къахьегама ветеран, коммунистически къахьегама ударник Шамсадов Апти. ХIанз цхьайттлагIча пятилетка чотагIа болх беш ва из.

Ишттa дика болх в беш башха-дика производственни хьокхамаш довхаш хиларца дукхханеша лоархIаши сийдеш ва промывальщик, кагирхой тIехазача Браков Николай Григорьевич. Дукха хIама на эшаш цхьайтталагIча пятилетка задани кхоачашъяьй цо хIанзлехьа.

Хьинаре къахьегашех а юкъарча балха тIа дакъа лаца а ха корайоагIа Николай Григорьевича. Промывочно-пропарочни станце профсоюза цехкома председатель, вагонни депо парткома член волащ ва из. Шийна тIадехка общественни декхараш диззаи цIенеи кхоачашду цо.

Уж санна бараш кхы а дукха ба депо. Цар кердача къахьегами толамашна кхувл предприяте коллектив.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) промывальщикаш Н. Дракови А. Шамсадови.

Я. ПЛИЕВА сурт.

БРИГАДНИ ПОДРЯДА—ШЕРРА НИКЪ

ТIАКХЕТАШ ЛАТТ БАЛХА МИНУТА ДОЗАЛ

Саг балха араваьннавац. Цун станок болх ца беш латт. Смежни цехе дIачукхачаш прогульщика арахеца езаш хинна цунна эшаш йола деталаш. Станока тIа болх бе гIулакхаш дикагIа лелача, кIелиг-дукха технологически задел йолча кхыча участкера болхло оттаве вийзар мастера.

Дага а доацаш боккха хьовзам хила тарлуш хинна цхьан минута нийсьенна новкъарло саго теркал ца еш дIаьлар. ГIойле яьлор, дукхаза хьалха йийнача тайпара, нах дIа-юха кийсбарах. Цудухьа цеха кулгалхоша вIалла теркал а диназр из хIама. Фуд укказа теркалле я, нагахьа санна смежникашта деталаш шоаш хьалха кхачача тайпара дIаухаш хилча. хIаьта прогулаш-м хроническа лазар ма-дий, царга баьннаб укказа: хIара денна шиъ-кхоъ балха моттиг хул цехе болхлой вра ца баларагIа яьсса латташ.

Цеха кулгалхой цу гIулакха сагота ца хилара бахьан кхетаде хала дац. Шийн керттера декхар — план кхоачашъяр — толамца къестаду коллективо. Из хIама да производства командираша шоашта йола моллагIча кхерама духьал оттае йиш йола шийн тайпара моральни щит лерхIар. Цу тайпара уйлаш эстафета хьисапе цхьаннегара шоллагIчунга йоалаш коллектива берригача членашка кхоач. ХIаьта цхьаннена я дага а дохаш дисциплина телхаяра бахьанашта бокъонца анализ е, прогулех. балха хьава саг тIехьависарах, простоех доала зулам гучадаккха. Цу наькъаца толхаду коллективо шийн гIулакхаш.

Вай йоалаяь ситуаци го йиш яр «Электроприбор» яхача заводе дерригa а цхьаши шу хьалха Амма вахар шийн новкъа додаш дар. хIаьта итташ шерашка хувца ца луш хьенача завода вахара ритмана чугIерта даьлар кердадар — бригадни подряд. Хьалха духхьала шин смен нах латта вахташ мара яцар: хIаране ше бора болх. дагадоаллар шийн де дезар. Из бахьан долаш бутт чакхбоаллаш цхьайоля участкаш гаьнна хьалха йоалар, вожаш тIехьаюсар. дерригa лаьрхIача — ритмичность йохар. продукце дикал лох а еш, аьрал е езаш хулар.

Предприяте ворхIлагIча цеха начальника В. В. Броницке дувц.

— Хила дар юххьанца нах балха кердача методага бахa. Ховш ма-дий шийна хьалхара жов дала ерригача бригадана хьалхара лучул аттагIа хилар. Къахьегам вIаштIе хьбакххара керда форма могаеш, оаха ларде лувцар экономика. ЛаьрхIар прогулашех балха хьаха нах тIехьабисарои даь зе. Уж гIулакхаш бахьан довш дар мел рузкъа да хайча хувцаслар болхлой уйлаш, кхетадир цу зулама духьала хьилда къовсим довттабе безаш хилар. БIаргагуш йолча цифрашех фактащен чIоагIа тIаэзар массане теркам, мична бесса дале а халкъан рузкъа кходе дезаш хилар ховш ма барий уж. ХIаьта ишта теркам тIаозар коллективни къахьегама овсарле лакхагIа хургхиларон алапеш дикка тIакхетаргхиларои. Ишттa, дийн бригадана йийкъар оаха еррига цех — сквозной технологически зIанарга хьеикха. Царна юкъебихьар, сборщикел совгIа, упаковщикаш, мотороллерщикаш, слесараш, тIахьоккама-бустама приборщикаш, гальваникаш — хьахилар бIарчача технологически цикла гIа чIоагIъенна сборочни коллектив. ХIана хIаравар бе болх болаш ва, да хIама доацаш болх ца беш моттигаш хилац. Лоалахошта новкъостал ду массане а. Станочникаш а бригадашта юкъебахьа безаш сихъелар темпаш.

Бригадни методи дукха доакъош да. ХIаьта царех хIарадар эшаш а лоархIаме а да. Духхьала белгалбоаккхаргба вай къахьегама овсарле лакхьара даьнъера цун лоархIам. Ше болх бе йоладелча гIоне эггара хьалха лош деннад ворхIлагIча цехо шера план йиллача ханал динъ да хьалха кхоачашьеи пятилетка 20-ча декабре чакхъяккхен. Планал совгIа арахецаргья 12 эзар сома маьха продукци. хIаьта цу нах 90 процент кхоаьча бийдалеи материалийн чотах а хецаш. Ишттa да цеха коллективо еррига завод СССР керда Конституци тIаийца кхо шу дизара сийна тIаийца декхараш кхоачашдеча лоаца дакъа.

Мастераша Н. М. Карапеееи А. А. Есиеи, бригадираша М. Г. Буренкои В. В. Макаровеи цхьатарра, баьндеча бесса, хинна хувцам бокка лоархIам болаш бе цеха коллективе.

Бригадни метода цхьаькха дикал латт балха мах цунах юххера хьохиначунга хьежжа беш хиларах. СихагIа, дIадохийтар кIезигагIа долаш, дика баьбий болх — дукхагIа эца алапи. Башха технически чоалхане а дац из керда хIама: анадироване процесс химически акридированех хийцар — хIара операцена кхойир пхи минут. хIанта дикал лакхагIа а я. Юкъейоалаяьй барх1 эзар сом экономически эффект енна яхиъ рационализаторгии предложени — цIаьхха а кхою ха а средстваш а, цIаьхха алсамйола бригадни счет. Из бахьан долаш болхлочун алапи 180 сомагара 200 сомага кхоачаш лакхлу, хIаьта преме боарамаш — 40 процент.

Уж юкъара даннеш я. ХIара деннарча учета кIийлен тIа латт уж. Бригадана юкъевихьача мастера (из а геттара эффективни кердадар да) бригадираца цхьан дIаязду хIара сменагIа хьан мишта баьб болх. Бутт чакхбоаллаш уж йоазон хургда алапеш уттадеш керттера дараш. Бригада хIара члена къахьегаме дакъа лацара коэффициент акт я. ЧIоагIо оттадаь дий? Бакъда, ишта да из. Амма нагахьа санна хьалха цхьаннена нарядаш дика дIакъайлалц, вокханна пайдана доаца белхаш дадаьд нхаш каст-каста мастерацца гIараш еш хиннале. хIанз раьза воацаш саг хилац.

Бригадни метод пайданегIа хилар хьахьоккхаш дола масалаш кхы а дукха доаладе йиш яр. Дика гуш да цхьа хIама: «Электроприборе» бе а боагIаш лакха мах баьб кердачун. бIубенна юкъехьу из производствана, хIаьта цо гIулакхаш кхы а дикагIа тоа а деряда. ДIадохача шерашца нийсдича укх шера 6 процент дукхагIа арахийнай завода коллективо валови продукци. дIаяхийта продукци 11 процент тIех я. 6 процент лакхденнад хIара болхлочо хьадер. Шу дола делча гIоне планал совгIа арахийца продукци 72 эзар сома маьха я. Гуш долча бесса, лакхлуш латт балха минута мах.

М. САИДОВ.

№ 12 йола «Агитатора блокнот»

«Ялаташ лоаццача ханеи ца дойташи чуйийца доахаргда» яхача редакционни статьяца дIайолалу КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандай агитацеи «Агитатора блокнота» аргIанара, шийтталагIа номер.

Дешарий теркам тIаозарба «Довнъар Iалашдара месчиник дIахо хьош да» яхача статье а.

«ЛоархIаме дараш» яхача рубрика чулоацу советски кагирхой Денна хетаэь «Сийлахь-боккхачу Октябра тIехьалхен дей» аьнна ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара Г. Эльмурзаеви изобретателеи рационализатореи Ерригсоюзни Денна хетаяь «Кхоллам, кордадар лахар, инициатива» аьнна «Красный молот» заводa БРИЗа начальника В. Лобанови лаьяь статьяш.

Л. Н. Толстойн цIерагIча Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университета Iалман коммунизма кафедра преподавателa В. Науменкоe кийчъяьй «Вежарашха йола социалистически культурин вIаши гарга ахарх дегIаухуш тоалари».

Номер тIа йолаш я производстве хьалхалаттарех йола материалаш. ТIехдина къахьегамхо, кагирхой хьехамча йолча Шалински района «Серженъ-Юртовский» совхоза Iаьсий леладеча Чикуева Зималух язъяь корреспонденци я укказа.

Агитаторая политинформаторая новкъостала кепатеэай «Балха минута мах», «Фондоотдача лакхъе», «ХIаман кхомбеш хила» яха цифрайи фактайи подборка.

[illegible]

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА МАССАЗАРЧА КОМИССЕШКА

ДИСЦИПЛИНА ТОАЙ

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета планово-бюджетни комиссе шийн заседане дийцад Нохч-ГIалгIай гIишлон материалий промышленноста производственни объединене планированеи дIахо эргIаьккха товарай плановаи финансовии дисциплина чIоагIъярам беча балха хьакъехьара дош.

Комиссе белгалдаьккхад «Планированеи тоалрахи производства эффективности балха динали лаккъяра боахама механизма еш йола воздействи чIоагIъярахи» бола КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советеи соцам кхоачашбара даькъе объединене хаьдда болх беш хилар. Арахецаш йолча ерригача продукце оптови маьхий прейскурантий проекташ кийчъяьй, нормативни цIена продукци хьакъоастаеш расчеташ яьй, предприятей паспорташ оттадаьд, паччахьалкхен плана социалистически декхараши кхоачашдара бола организаторски болх чIоагIбаьб. Уж а кхыйола а мероприятеш кхоачашъяро новкъостал ду объединене боахама гIулакхаш тоадара. Продукце маьхела яккхара 1980 шера пхе бетта план 102 процент кхоачашъяьй, арахецача продукцега дIадодар кIезигдаьд.

Цунца цхьана планово-бюджетни комиссе белгалдаьд объединене предприятешка плановии финансовии дисциплина леланро даькъе цIенхашттара кхоачамбоацараш а долаш хилар. Пхе шера плана задани объединене кхоачашъяц. Динъ шера заводаша арада хецаш йисай 50 миллион кирпичи, дукхагIйолча предприятей финансови гIулакхаш халача хьала тIа да.

Комиссе белгалдаьккхар болх во беш хилара керттера бахьан кирпичи хьайра технически технологически боарам лоха хилар долга. Дукхача предприятешка хIанз а кулг-кара дуккха къахьега лелача пишкашка йотташ я кирпичи. Оборудовани тишъенна, хIаьта из кестта кхаста йох. Кирпичи, кIиргипсолит арахецаш йолча производственни мощностех биззa пайда эцац.

Заводашкара кадраш дукха дIаух. Стабильни коллективаш йоацаш хиларах зе довлу продукце дикалаи къахьегама дисциплинанеи. Объединене кулгалхоша йоагIача тайпара йоакхо дац наьха къахьегамен бытеи хьалаш тоадара. Объединене а дукхача заводий а финансови служба лакха гоьвал йолча счетно-бухгалтерски болхлой кадраша укомплектовани яьяц.

ТIайпача сопам тIа планово-бюджетни комиссе объединене генеральни директора К. А. Батаева, керттерча инженера А. С. Маймиэай тергам тIаэзар плановии финансовии дисциплина лоракра даькъе долаш долча цIенхашттарча кхоачамбоацарашта. хIаьта уж дIадахара кхы тIа а де доагIар де аьнна рекомендаци а елар. Къаьстта чIоагIа теркам тIабахийтаб кирпични заводашта реконструкци модернизаци яиза яргIйоалаш хилара. болхлой, специалисти къахьегама хьалаши быти тоае а стабильни къахьегама коллективаш вIашагIйохка а езаш хилара.

КОМИССЕ РЕКОМЕНДАЦЕШ ЕННАЙ

Кхалнаьха къахьегамеи бытеи, наьнали берали лорадара дешаита йолча Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета массазарча комиссе шийн аргIанарча заседане дийцад дукха бераш даь ноаной орденаши медалаши яла оттабара Урус-Мартановски районе лелаеча порядка хьакъехьара дош.

Комиссе белгалдаьккхад цу даькъе халкъа депутатий районни юртийи Советий исполкомаша хоадам боллаш болх беш хилар. 1978 — 1979 шерашкеи 1980 шера ялх беттаи Урус-Мартановски райисполкомо совгIаташ дала оттаяьй дукха бераш даь 890 нана, цу даькъе «Нана-турпал» яха сийлахь цIи яла оттаяь 74 дукха бераш даь нана а йолаш.

Бакъда, хIаьта Урус-Мартановски районерча халкъа депутатий районни а юртий а Советий исполкомаша дукха бераш даьча ноаношта наьна сийлен орденаши медалаши телара хьакъехьа беча балха юкъе дукха цIенхашттара кхоачамбоацараш а да. Исполкомаш керттIа хьежац совгIат дала бокъо йола дукха бераш даь берригa ноаной шоай ханнахьа совгIаташ дала оттабайтара дешага.

Массазарча комиссе халкъа депутатий Урус-Мартановски районни Совета исполкома рекомендацеш еннай дукха бераш даь ноаной совгIаташ дала оттабайтарех царна орденаши медалаши дIателарех гIулакхаш долаш дола кхоачамбоацараш дIадаха а цу деша хьакъехьарча законодательствага хьежжа уж гIулакхаш леладе а, совгIаташ дала доагIаш болча ноаной учет социальни Iалашони отделеи халкъа депутатий юртий Советий исполкомашкеи нийса леланйта а аьнна.

Чувашски АССР 60 шу

60 шу дуз Чувашски АССР вIашагIъеллача дийнахьа денз. Советски Iаьдала шерашка паччахьа Россе тIехьайиса йист хиннача Чувашех дуккха доакъош дола промышленность, дегIабена юрта боахам, культура, Iилма дола республика хиннай.

ХIанз Чувашие заводашеи фабрикашеи арахец Советски Союза ерригача республикашкеи довзолл араяьрча 80 мехкеи дIаухийташ йола 1300 тайпара изделеш. Уж я электроаппараташи промышленни тракторашi, ткацки станокаши электропогрузчикаши, кIадаши кхыдола товараши.

Эггара сихагIа республике дегIадоагIа доакъош машиностроени, химически лайги промышленность, гIишлон материалаш хьаяр да.

Дукхача доакъоех латтача боаккхача юрта боахамо лу ялат, коартол, хмель, хьайбай продукташ.

Доккхий толамаш даьхад чувашски халкъо культура хьалъяра даькъе а. ХIаьй школий, больницай, культурно-сердалон учреждений шерра сеть, хьалхийнай халкъа боахама дерригача доакъошта йола къамай кадраш.

СУРТА ТIА: республика столицера Чебоксарера Ленина цIерагIа майда.

* * *

Волга пхорагIа дIа а къайла хьалхара гидроагрегат болх бе йолаьлийтар — ишта да 1980 шера Чебоксарски ГЭС хьальераша шоашта тIаийца керттера декхар. Из декхар кхоачашдара керттерча а гIонна йолча а подразделений балхий еррига графикаш тIаероаьй укказа.

СУРТА ТIА: Чебоксарски ГЭС, электростанцей Волжски каскада тIеххьара лагIа хьалдеча.

В. ВОЙТЕНКО сурташ.

ТАСС фотохроника.

БОЛХЛОЧО—ЗАВОДА, ЗАВОДО—БОЛХЛОЧОА

Аргунерча «Пищемаш» завода коллективо кварталагара кварталга, беттагара беттага тIехкхоачашъю плановии заданеш. Мехка дукхача городашка кхоач цун продукци. КхоалагIа шу да «Пищемаша» коллективо «Трансмаш», «Красный молот» яхача Грознерча машинаш еча, Черсий-Балкхарой АССР Нальчикерча машинаш еча заводашта юкъе дьржача социалистически яхье хьалхара моттиги ЦIе байракхи карара ца йоалийта.

Завода чурча яхье хьалхи латт хIанз укх сахьате вокхагIа вола мастер новкъост Санев керте латтача заготовительни участка коллектива. вокхагIа вола мастер Удаев Мары волча энерго - ремонтни участка коллектив. бригадир Бисултанов Билал вола механосборочни цеха слесарий - сборщикий бригада.

Дукхача шерашка цу бригадина керте лаьттав СССР Лаккхехьарча Совета депутатала а вай республика Лаккхехьарча Совета депутатала а хийрча Бисултанов Жамлайл. Цун бригаде бар болх беш цун вежарий Билали, Вахеи. Бисултанов Жамлайла хьагойтар ше дика организатори говза мастери хилар. завода гIулакхаш ма хулла тоаде гIерташ волга. Цудухьа цунах механически цеха начальник вир. тIаккха бригада доал хьанга даха деза? Из дош оттадир завода кулгалхоша юкъарчал доацаш бригада коллектива хьалхашка. Бригада берригача членаша цхьане санна массане а яьккхар Бисултанов Билала цIи. Царна вовзар из цун гIулакхех, дукхача шерашка цунца болх баьб. Билал шийн гIулакх дагадаьлла ца Iеш бригада. ерригача предприяте гIулакхаш а шийн дараш санна лерхIаш волга хов. Цудухьа хьалха шоай хиннача бригадирах цеха начальник вича, массане дехар дир бригадирала Бисултанов Билал хьижаве аьнна. ХIаьта Билала хIанз толамца дIахо хьу вешин традицеш де... [illegible]

Iеш, ерригача завода бригадашта юкъе а.

— Кхы а дукха ба тха производстве хьалхалаттараш, авторитет йола а шоай гIулакхах кхеташ бола а кулгалхой, — дувц профсоюза заводской комитети председатела Гелаев Iийсас. — Тхона кет, ерригача коллектива толам совбаккхара, хьалхалаттараши новаторащи дукхагIа хилийтара эсара хьалха де делар кадраща болх бар, болхлой производствера дIаухаргбоаца гIулакх дар да аьнна. Ховш да, заводa дукха болхлой ахча хьатIаотташехьа, балхара дIа а бийле, гаьнарча краяшка договорагIа балхаш де ухаш хинна хилар. Оаха тIагIертта къовсам болабир кадраш хувца ца элийтара. Цу гIулакха гIо дир тхона къахьегама дисциплина чIоагIъяран кадраш хувцалулга кIезигдаран тIаберзабаьча КПСС ЦК, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС соцамо. Оаха чIоагIа теркам тIабахийта Iомадир из документ, завода ерригача подразделенешкарча наха дIадовзийтар.

Оаха практикана юкъедоалаьд. моллагIча саго балхара дIавалийта аьнна заявлени елча, цеха начальника, завода директора, партбюро секретара, профсоюза завкома председатела даь ца Iеш, из член волча ерригача бригада а цунца къамаьл делга. Из бахьан долаш ше дагалаьца чу тIара а заьле, коллективе вус саг.

— Из гIулакх деш тхо гIерт, — дIахо дувц новкъоста Гелаева, — оахош массане а «Болхлочо — завода, заводо — болхлочоа» яхача принципагIа болх беш хиларах из саг дIанхетаве. Болхлочо болх дикагIа ме бу, лакхагIа хул-предприяте экономически хьокхамаш. хIаьта коллектива бытови, чубахача моттигий, культурни хьашташ Iалашдара дукхагIа средстваш дIаахийта йиш а хул. ХIаьта машинаш ерий къахьегама а салаIара а хьалаш дикагIа ме хул, лакхагIа хул [illegible] ... Ишттa, хьонарга вай

формула шоллагIа дакъа — «заводо — болхлочоа». Фуд «Пищемашо» шийн машинаш ерашта лур?

Заводе я сов дика столови, берий комбинат, шийн клуб, библиотека, шийн салоIа база. ТIеххьарча хана дукхагIа теркам тIаухит наха чубаха цIенош хьалдара деша. Укхаза хьалдаьд хIаранс чу 48 квартира йола ворх1 цIай 94 квартира йолаш цхьа цIан. Хьалъяьй ишта 420 моттиг йола общежити. Цу тайпара кердача квартирашка баха хайшаб коллективе болх беча нахах ахаш. ХIаьта из тIеххьарча шерашка хинна хIама да. ЦIенош кхы а хьалдеш латт.

Цхьабакъда, укказа да шийн тайпара дола цхьа хIама. Болхлой квартирий хьалаш дIахо тоадара новкъарло ю «шабашникаш» оалаш бараша. ГIулакх мишта латт аьлча, заводе иц шийн нах бахача цIеной фонд. Дерригa керда хьалдаьча цIеношкара нaха дIалуш йола квартираш Аргунски горсовета нах бахача фонде дIачуйолх. ТIаккха заводе балха хинна саг цигара дIа а ваьнна договорагIа болх бе водача хана цун квартира горисполкома фонде юс, хIаьта исполкомо из кхыча сага дIалу, из «Пищемаше» болх беш вецe а. Цу тайпараш «шабашник» производства ритмичность толхаяь Iац: атта дац цхьаккха квалификаци а йоацаш вола саг балха хьа а ийца цу сахьате из болх бе Iомаве. «Шабашник» зе ду нах бахача моттигий фонда а.

— Цу дерригех дIакхетабу оаха болхлой, — йоах новкъоста Гелаева. — цудухьа уж кхы а чIоагIагIа дукхьала латта болалу болх беш бола нах хувцабалара шоаш къамаьлаш ду заводацара къаста гIертараща.

Заводе дагалаьцар коллективно бешамаш йогIа. Из дош кулгалдеча органашта хьалхашка оттадича. 160 гектар совхоза башха жиаш доала лаьтта зенида предприятена. КIотIараш а тIайолаш дар из. Заводо шийн низаца дIаяьхар кIотIараш. еррига майда механизмашца тоайир. тIаккха лаьтта дIадайкьар бешамаш йогIаргъарашта. ХIаьта уж

дукха хилар. Болхлошта гIо дира цига эIамига дачаш е кхы ца хуле а йоккха йоаци гIишлош хьалйогIа Iалашбир нах транспортаца. ХIанз города гаьна йоаццаш 256 дача я «Пищемаша» болхлой. Наха дIаегIай цига сомий гаьнаш, баьцадаараш. Заводо нах боацаш тел автобусаш. Масала, салоIача дийнахьа Iурра дIабуг автобусаша дачникаш, сарахьа чубоалабу. Болхлоша йийхача балхи дийнахьа а тел заводо автобусаш смена чакхъьлча. Бешамашка нхьаица балхаш а дийя шоай юаргхинна хIамаш а цхьаш цIабоагIа болхлой. Са мукъадаьле хул уж цIабоагIаш.

— ХIанз цIен ноаной тика тIа е Грозне аха безац баьцадаараш ийде, — раьза а волаш дувц новкъоста Гелаева. — цар шоай бешамашка да мел эшар. Кхьметтел дохка йиш йолаш сов а доал баьцадаараш.

Шеко йоацаш ала йиш йолаш да, завода цхьанна а «дачника» дагадохац «шабашник» хила е мичахьа цхьанахьа башха безаме йоацача компане йий мелаш вагIа, аьнна. Из пайдана да завода а наха а. СалаIа а кхачан продукташ чукхахьа а торо хиларо тоаьй болхлой уйла. КIезигагIа дIабувл хIанз заводера нах. Дахача шера хьалхарча пхе беттана нийсдича кхоэа кIезигагIа ба укх шера цу юкъа заводера дIабийнна нах.

ХIанз хьожаргда вай формула хьалхарча даькъага... «Болхлочо — завода». Воай статья йолалуш аьлар вай «Пищемаше» цахаддаш дегIаух производстве хьалхалаттарийи новаторийи мугIараш. Укх деношка болхлой группана еннай СССР кхачан машиностроене Министерствай даькъа профсоюза ЦК-и памятни нымпелаши «иттлагIча пятилетка ударникий» значокаши. Уж совгIаташ декхараштa юкъе ва энергоремонтни участка электросварщик Сайдулаев Iаддалкерам. Из цхьа котвахна Iийнавац заводe яьржача социалистически яхье, коммунистически къахьегама [illegible] ... Ахмадов Наурды — цу

энергетически участка электрик, шийн профессех дикагIа вола болхло хиларагIча дукккхаза поощрени яь ва. цхьа аихьа Iийнавац из завода сийлен Книжка тIеи сийлен Улга тIеи. Кагирхой хьехамч ва из а. Осмаева Хьава токарий револьверщиний бригадир, завода партбюро член, профсоюза цеховой комитета член, «ДикагIа йола бригада, дикагIа вола бригадир» яхача девизагIа хиннача социалистически яхье кховза котъьннаяр завода кхалнаьха совета член.

Ала дезаш да, цу бригаде болх бераш берригаш а лоаман кхалнах хилар. Цар дика Iомальй професси. бIубенна лелаю чоалхане станокаш, дика хьисап ду хьаеча оатхалий. Лакха квалификаци йолаш къахьегаш ба укказа Борщигова Iайшат, Нутаеви Азман, кхыбараш санна бола токараш револьверщикаш. Дагадоххарагiа аьлча, Нутаева Азман эггара хьалха токарь хинна лоаман кхалсаг я. ХьалхагIа цеха уборщица яр из, чIоагIа теркам тIабахийте зувра цо къонахаша токараша болх мишта бу, дерригa дайзача дагадехар цунна шийга из болх маIача нахага санна булургхилар. Ишттa кхоачаш хилар цунна дагадаьллар, токарь хилар цунах. ТIехь-тIехьа лакхлора цо лоаха толамаш. шийн низах теша яьлар. ТIаккха агитатора санна могаде яьлар кхалнаха заводе балха бахар а токараш хилар а. Ишттa хьахилар кхалнаьха токарий револьверщиний бригада. хIаьта социалистически яхье хьалхале хIанз цунга я.

Аргунски «Пищемаша» коллективо чIоагIа раьза хинна хьаллаьцад «Электроприбор» яхача Грознерча завода къахьегамхоша дIадоладаь гIулакх, хIаьта хIанз шера план СССР Конституце кхоалагIа шу дузаш кхоачашъяра а парте XXVI съезда сийленца духьалъяхара а бартагIа къовсам а лоаттабу.

Цу къовсаме лоархIаме фактор я «Болхлочо — завода, заводо — болхлочоа» яха девизагIа бу боха.

А. КУНИНОВ.

ЛАКХБЕ ПРОИЗВОДСТВЕННИ СОВЕЩАНЕ ЛОАРХІАМ

Къахьегамхой вай общества вахара керттерча оагІонашта доал дара юкъеозара лоархІамеча формех цаІ я даим болх беш йола производственни совещанеш (ПДПС). Шоаш болх беш йолча шерашка йоккха опыт Іоалый цар нах производствана доал дара юкъеозара хьакъехьара Ленински принцип — чакхйоаккхача. ДиначІа йолче производственни совещаней опыт шерра дІайовзийташ я хІанз. Цунца цхьаи але дезаш да, практика хьагойттача тайпара, дукхача моттигашка совещаней болх хила беззача тайпара эффективни ца хилар, уж массанахьа а администрацеца хьаллоацаш хинна ца хилар, кхыча общественни организацешцеи творчески объединенешцеи цар айхха бувзамаш ца леладар.

Предприятейи организацейи балха хьалаш хувцаделарца, цар бокъонаш боахама гІулакхаш леладара дахкъера мукъале шеръяларца, хІаьта иштта цар хоадам боллаш йола опыт Іоалрца дувзаденна производственни совещаней балхах йола керда положени оттаяро хьадаьд предприятей вахаре ПДПС лоархІам лакхбара эша хьалаш. Кердача положене гІо ду лакхе дийца кхоачамбоацараш дІадаха.

ТІехьарча кхаь шера облсовпрофа, профсоюзий обкомий президиумашка дукхаза дийцад моттигашкарча ПДПС балхах дола дешаш. Анализо хьахьекхача бесса, коллективера ПДПС авторитет лакха а хул, балха юкъе цо лоаца дакъа хоалуш а хул цу совещаней гІулакхашта администрацеи профсоюзни комитеташеи бокъонца тергам тІабахийтача, цар тела предложенеш кхоачашъяра гІо деча моттигашка.

Тахан республика предприятешкея организацешкея болх беш я 557 заводий, фабрикай, цехий даим болх беш йола производственни совещанеш. Цар балха юкъе даьъа лоац ПДПС член волча 24 эзар саго, хІаьта царех 15,5 эзар саг 4,7 эзар зІамига саги къона кхалсаги юкъе йола болхлой ба. Совещане балха юкъе даьъа лоац иштта яттаь эзараш болча республика болхлоша, инженерно-технически Іилмаи балхахоша, гІулакххоша. ТІехьарча цхьан шерен ах шерен хиннай 3000 совгІа производственни совещаней заседанеш.

Совещанешка кхоачашдеш доли дешаш дукъ-дукъа а предприятей, организацей, цехий, кхыча структурни подразделеней балхий эггара лоархІамегІара оагІоаш чулувцаш а да. Эггара хьалха тергам тІабохийт совещане шийй къахьегама коллективага пачхьалкхен плана заданеш кхоачашъяйтилга Іалащдара, низкъало хургйола планаш тІаацарен производства эффективность лакхъяреи даькъера производства резерваши торонаши гучаяхара. Коллектив социально догІа ахар планаш кхоачашъяра, социалистически яхь эргайоахаш тоалра, къахьегама оасарле ма могга лакхъяра дешаш шо-шоай аргІана кийттад ПДПС ден повестка тІа.

Совещане ден повестка тІа уттадаьд иштта къахьегам вІаштІехьабаккхар, алалх телари технически нормировани яри тоадара хьакъехьара, хІаьта иштта кадраех, къоастаддаь альча, уж кийчъярцеи цар квалификаци лакхъярцеи, професси тергал а ери балхахоех кийса пайде эцарца, кхычарца дувзадешна дешаш.

Кердача положене чулоац смежни предприятейи организацейи ПДПС цхьан заседанеш яра дешаш, цу наькъана договорагІа тІайица декхараш кхоачашдара болхлошеи гІулакхерча нахех еш йола влияни чІоагІ а еш.

Совещане балхо доккха гІо дир республика индустрена пятилетка дигь шера заданеш толамца кхоачашдьъе. Цу шерашка планал совгІа дІахийтай 63 миллион сом совгІа мах бола тайп-тайпара продукци, караерзаьй 240 тайпах йола керда продукци. Аттестаци е езаш йолча арахецача ерригача изделеех 27 процент дикала эггара лакхагІча категорех я. Лаьттача хьайбаи продукце производства боарам кхозлагІча пятилетказа кийсдича 16 процент тІакхийттаб. Нах чубахача цІенной фонд миллион квадратни метр гаргга тІакхийттай, хьалъяьй 32 эзар дешархочоа моттиг йола юкъарча дешара школаш, 4000 моттиг йола дена даха ха йоацача берий учреждениеш. 700 меттиг латта больницаш, дийнахьа буси 2130 саг гІаьца йиш йола поликлиникаш, культурно - бытовой гІулакхашта даьрхІа нхы дукха гІишлош.

ПДПС балха кулгалдара даькъе профсоюза комитеташа беча балха планагІа лостам лу еза машинаш еча болхлой профсоюза обкомо. Даькъа предприятешка дукха гІулакхаш лу ПДПС состав хьахаржара, производственни дешар вІаштІехьадаккхера, опыт дІа-юха лулга Іалашдара. Масала, «Красный молот» заводе оттаяьй совещанешта планировани яре, уж кийчъяра, чакхъяхара система, ПДПС балха планаш тІа белгалдаьд завода къахьегама коллективай балха эггара актуальнегІа йола проблемаш йоаллигеи къестаелгеи. Укхаза хьаьй 14 ПДПС. цаІ заводской яр а йолаш. ХІора деннарча балха хериний 11 саг юкъевола совещане президиум. Президиума членаша совещанеш кийчъю, болхлоша телача производство эргаьккха тоаяра даькъерча предложенешка хьежжа ПДПС решенеш даха дІайоаэийт.

Дукха ха йоацаш президиум кийч я даь хьежар «Бух сооцаш хьахулача продукце учетан къахьегамах лучуннен планировани яра» дешага.

Белгалдаькха деза «Электроинструмент» заводе а из болх хьийарен хьаьгъалагІен беш хилар. Укхаза ПДПС членаша тийннача предложенеех къестадир керда 65 квартира йола цІенош. 280 моттиг йола шоллагІа берий беш хьатьяра, 800 саг болх беш хургвола а 14 миллион сома боараме производственни план хургйола а шоллагІа корпус хьалъяра, чотагІа завод шеръяра дешаш.

Цу заводий ПДПС балха анализ еш ала дезаш да, цар шоай заседанешка дийцараш керттерча даькъе производственни дешаш хинна хилар. Цхьабакъда, къахьегама эффективность лакхъяра кІезига лоархІам болаш фактор яцар болх беш бараш юкъера гІулакхаш, цар уйлаш тоаяра бокхача лоархІаме дола къахьегам ларбарах, кхерамзален техниках, производства культурах, кадраш, хувцалулга кІезигдарах, производственни дисциплинах дола дешаш.

Тахан яттлагІча, пятилетка финиша тІакхоачаш латт вай, хІаьта вай массане а декхар да белгальнь ерriга планаш кхоачашъяр.

А. АРУТЮНОВ,
облсовпрофа производственни балха отдела заведующи.

«Сердалона» жоп лу

«Оаха фу дергда» яхаш ер укх шера 20-мае газета тІа ераьнна корреспонденци. Цу тІа дийцар бенъхиннад, аьнна ше беча хоама тІа хаикъа депутатий Назрановски райиспол кома председатела доккхаре кхоачашдена М. Мальсагова эзду районе совхозашка минеральни удобренеши ядохимикатеши дІаоттаь поаттаю моттигаш воча хьал тІа хилара дош дийцад хаякъе тІахьожама районни комитета заседане. Минеральни удобренеши ядохимикатеши талнихтарез «Маяк» яхача а «Октябра 40 шу» яхача а совхозий керттерча агрономешта М. О. Дзейтовнен М. А. Чумаковнен — бетта доагІа алапи такха дезаш начетаиш яьй.

«Экажевский» совхоза директора В. Н. Ясиновскенен керттерча агронома А. Аушевнен строги выговораш яьй.

«Октябра 40 шу» яхача совхоза директора М. А. Албаковнен совхоз - техникума директора М. М. Цоиевнен тІадиллад укх шера 1 август хьатІакхачалехьа хьалъе йолаь минеральни удобреней складеш хьалъяьяха.

ХІанз районе дерригача боахамашка минеральни удобренеши ядохимикаташи поаттае йоагІача тайпара дІаоттаяьй.

* * *

КПСС Малгобенски горкома хьалхарча секретара П. А. Бусева дайтад газета тІа киннане шин материала тІа дийца кхоачамбоацараш дІадахара районе даьраш лувцаш жопаш.

«Ледара лел доакъераш Іалашделга» аьнна корта болаш ер 1980 шера 27-ча мае ераьнна газета рейдови бригада материал. Из кийцай доакъераш кийчдара районни штаба заседане совхозий кулгалхойи специалисташи тІа а болаш. Рейдови бригада дийца кхоачамбоацараш долаш хиннад боахамашка. Районни штабо цар кулгалхойи специалисташи декхарийла баьб доакъераш кийчдара оттаяь заданеш кхоачашъе, долаш дола кхоачамбоацараш сихха дІадаха. Доакъераш кийчдара месечни дІахьош оттаяь заданеш тІехкхоачашъергъя, яхаш яздув ноа Бусева.

«Комсаш йовра кхерам болаш яз аьнна цІи йолча газета рейдови бригада 5 июне язъяьча материала тІа дувцар МагІалбинерча совхозашка комсашта Іуналдар мишта лел. Рейдови бригада белгалдоахар хІанз санна маре болхлой кхоачам ца хула Іунал дІа ца кхоачаш йовра кхерам болаш совхозашкара комсаш иолга, совхка а санна кхоачаш ца деш дисар кхерам болаш де комсаш кхеяра а пачхьалкенга дІаяхара а декхараш. Газета тІа яздьар бакъ а деш ноа. Бусева беча хоамагІа хІанз еккъа комсаш хьалъеккар чекх а даьккха районе совхозашке лета комсаш хьалъякхаш я.

Цунца цхьана белгалду цхьайолча совхозашка телача оперативни сводкаш тІа чакхдаькадоаца балхаш даьд кхаш сводкаш телаш моттигаш кийкилга.

КПСС горкома бюро юкъьаццара партийни, профсоюзни организацеш, совхозий кулгалхойи специалистащи декхарийла баьб гучадаькха кхоачамбоацараши дІадаха.

Нохч - ГІалгІай гІишлошъеча управлене СМУ-10 бригадашта юкъе лаьржача социалистически яхье даим хьалха латташ хьайоагІаш я В. Е. Архипов керте латтача гІишлонхой комсомольско-кагирхой, комплексни бригада. Цхьаккха смена дІаяхийтац цо шийй норма 130 процентал чухьакхьа кхоачашцъяь. ДІабахача май бетта план 144 процент кхочаш а яь, планагІа лаьрхІачул совгІа цо дир эзараш сомий маьхе гІишлош балхаш.

СМУ-10 бригадашта юкъе эггара хьалхарчарца рапорт делар цу коллективо пхе шера план кхоачашъяра. ХІанз тІайоагІача пятилетка цоллагІча шера чоагІа къахьегаш я из.

Юкъера лаьрхІача хІора сменагІа нормаш 180—200 процент кхоачашъеш гІишлонхой ба бригаде. Цар цІерш йоахача хана хьалхарчарца хьоахабу Е. А. Панов, А. П. Азаров, Я. Н. Ташаев, Г. Ф. Дронов, кхыбараш. Грознерча машинашка станцена юхе 400 моттиг йола гостиница хьалъеча къа а хьесаш, шоаш тІайица декхараш тІехкхоачашдеш ба уж.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) комплексни бригада бригадир В. Архипов, гІишлонхой Е. Панов, А. Азаров, Я. Ташаев, Г. Дронов.

И. ПЛИЕВА сурт.

ХЬАЛХА ЛАТТА БРИГАДА

Нохч-ГІалгІай гІишлошъеча управлене СМУ-2 дикагІча бригадай цІи йоаккхаш эггара хьалхарчарца хьоайир Грозненски горсовета хилкъа депутат, коммунист Солтамурадов Хьасан керте латта комсомольско-кагирхой бригада. Цуйца дукхагІбараш къона кхалнах ба. Юкъера школа йистеяьккхале а йистеяккхале а баьхка ба уж.

Царех цхьабараш хІанз йоккха балха опыт а йолаш кадрови болхлой а хинна дІаоттаб. Иштачарех ба Датаева Зулай, Хаджимурадова Аймини. Латипова Чура, кхыбараш. Цхьан хана наха Іомабеш хиннача царех хІанз нах Іомабеш бола хьехамчаш хиннаб.

ИттлагІча пятилетка дІадахача диъ шера заданеш ханал ши бутт хьалха кхоачашъяь ялар бригада. Царел совгІа дукха маьха балхаш дир.

Уж болх беш болча кхоалагІча участка прораба Пугоев Мухарбика йоах, цу бригадерча штукатурий-малярий бехкагІа объект эксплуатаце дІаяла тІехьатетта е цо баь болх ца могабеш комиссе бита моттиг хиннац тха участке.

Шоай цІенна санна дика болх беш ба цу бригадацара болхлой. Дукхача хана деиз цхьана болх беш сона байзаб уж, къаьстта бокхатІбола кхалнах. Дика кулг кхеташ ба Датаева Зулай, Хадижимурадова Аймани, Шкабаря Александра, кхыбараш.

Мухарбика аьнна бакъ а деш бригадиро Солтамурадов Хьасана йоах, бригаде хьахиннаб царна нийса дика а дукха а болх бе хоаш бола къона болхлой. Уж ба комсомолкаш Джанаралиева Зина, Васаева Рая, Ганаева Яхита, кхыбараш.

Уж толамаш атта доахаш яц бригада. цун болхлой долча къахьегама, салаІари, бытти хьалашка дилзача хІаьта а.

«Искра» яхача кинотеатра здане пенашта арахьарча оагІорахьа штукатурка хьоахаш бовхк кхалнах. Эш-эшшача тайпара лакх а лох а, деча «ага» чу латт кхалнах. Сиха лел цар кулгаш. Шаьра буж пена тІа маркхал. Иштта бергбар цар болх массаза а шоаш хаддаза эшачунца Іалашборе.

Масала 9-ча кийе хантахьа маркхал хьа ца бар бахьан долаш ерригача бригада сахьат совгІа ха лора болх бе йиш йоацаш. ХІаьта из цкъа хинна хІама дац, каст-каста хулаш да. Иштта цемент, кІир йоацаш а нийслу.

Хоаш ма дарра, ди тІехьа дукхагІа механизаци ю халача, хьабаро аьттув боацача балхашта. Иштачарех да штукатурка пенашта дІатІатохаши басар хьокхаши ду балхаш. Тхога я штукатурни малярни станцеш. Уж чиша я, каст-каста йох, царца хийцца болх хьабулац. КулгашЦа де дезаш хул уж балхаш из бахьан долаш.

Штукатурка хьахаран басар хьакхаран эша инструменташ кхоачамболлаш хилац: тоъаш яц тайп-тайпара йола щеткаш, шпателаш, ковшаш, мастерокаш, кхиераш.

Штукатурка басарашех царех дІадетта кулгаш дохама-дой. Уж лорадара йохкаш йола кулгахйоахкоргаш хилац массаза а. ХІаьта луш яраш а сиха йохаш. дика йоацаш я. БІарчача бетта лаьрхІа хьаєннача кулгах лоахкоргаша кхо-диъ ди марра даккхац.

- Хьожаргда вай болхлоша шоай баркъаш хувцара, дела кьийга салаІара, быта магІа хьалаш да. Ниэткъа атт саг чуваххала мара йоацача вагона чу 30 гарггача кхалсаго салаІа дезаш хул. Цу чу тІаькха дІа-юха хьовзилга я дац. Ши шу гаргга ха я бригада спецсана ца лу. Мича дахад из? хІаьта бая бІай ха къача хилара лаькъехьа-м дувцо а дезац. Из укхаза хулаш дола хІама дий а хац. ХІаьта 45 сагах латтача бригадана бІайха кхача хилийта тарлургдар, масала Социалистически Къахьегама Турпала Хаджиев Шамсудина бригаде санна. ХІаьта уж цаьккхе а бригада цу СМУ-2 чуйоагІаш ма йий. ХІаьад иштта?

Солтамурадов Хьасана кулгалдеш йола бригада СМУ-2 меттел тІяшлошъяра Нохч - ГІалгІай управлене а дикагІа лоархІачарех йола комсомольций - кагирхой бригада я. Цу управлене а районна а комсомольски организацехьара вена цхьа саг хиннавац бригаде из фу деш я, фу хьал долаш я, мехкарашка шоай балха говзал, образовани, политически культурни боарам мишта лакхбу хьожаш.

Ю. ЧАХКИЕВ.

Доазол дехьара

Ницца яхача французски городе 12-алагІа чакхьяьнай Дунен халкъашта юкъера книжка фестиваль (сурта тІа). Цига шоай продукци еяа хиннай дунен тІарча дукхача мехкаша. Французски компарте издательствай стендаш тІа шерра хьахьекха дар «Прогрессан» «Эдисьон сосьялен» цхьана арахийца советски пачхьалкхе хьаьяча В. И. Ленина балхаш, советски авторий переводаш.

О. КАРАСЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДУНЕ ЦХЬАН КІИРАГІА

ТЕШШАМЕ ИТОГАШИ КЪАЬГТА ПЕРСПЕКТИВАШИ

Социалистически содружества пачхьалкхенаша 80 шерашта экономически стратеги кийчъяр — иштта белгальлха мегарйолаш я Праге хиннача Экономически ВІашагІо дара Совета Сессе XXXIV заседане итогаш. Итт мехка — СЭВ членийи Югославен правительствашта керте латтараша, Анголерча, Афганистанерча, НДРЙ-ерча, Лаосерча, Мозамбикерча, Эфиоперча наблюдателаша даькъа а лоацаш, социалистически экономически интеграце Комплексни программей халкъа боахама лоархІамегІа долча доакъошка цхьана гІулакхаш леладара дукхача хана лаьрхІа целевой программаши иштта кхоачашъю хьожаш анализ яьй. Цар белгалдаьд социально экономически дегІаахара оалангара проблемаш дІахо къоастаяра ваькъаш.

Сессе белгалдаьккха из хилара, 70 шерашка СЭВ членаш долча мехкашка наьмаи доходи промышленни продукции тІаккетара тем паш шозза гаргга лакхагІа хиннай дегІаяьхкача капиталистически державаш хинначул. ДІадахача шера СЭВ пачхьалкхенашка 1975 шерацa кийсдича къаман дохода боарам 19, хІаьта промышленни продукци хьаяра боарам 23 процент лакхбеннаб.

Дикка хоалуш толамаш даьхад 1976 — 1980 шерашка дукха оагІонаш чулоацаш йола вІаши дага а баьнна оттаьь план кхоачашъеча а. Иззача хоиндостагІа болх бе йолаллийташ «Союз» (Оренбург — СССР Малхбузехьара доалув) яха ча газопровода объектай комплекс, болх бе йолаллий тай 750 киловольт напряженность йола Винница (СССР) — Альбертирша (Венгри) яха электропередачай хьалхара межсистемни лини. ДІахо хьалъеш латт Киембаевски асбестови горно - обогатительни комбинат. Усть-Илимски целлюлозни завод, кхыйола цхьана хьалъеш йола СЭВ объекташ.

Праге хиннача заседане чІоагІа тергам тІабахийтаб СЭВ членаш долча мехкаша цхьана гІулакхаш леладара дукхача хана лаьрхІа программаш кхоачашъяра. Цу хана белгалдаьккхад социализма мехкаш довгорца, энергеца, бийдалца Іалашлара кхы тІа торонаш лохилга лоархІаме хилар. Цунца дувзденна гаргарча шерашка 2000 шерга кхаччалца йола доагора - энергетически проблемаш къоастаяра йола Іилма - технически прогноз кийчъе лерхІаш я. Заседане даькъа лоацаш хиннараша белгалдаьхад социалистически мехкаша цхьана гІулакхаш леладелга дІахо дегІадоаладар производствана интенсификаци яра проблемаш къоастаяра тІадерзадаь хила дезаш хилар.

Кердача пятилеткагІа дІахо кІоарслургда СЭВ мехкашта юкъера интеграциони бувзамаш. ДІа-юха лоаттаеш йола поставкаш 40 процент гаргга лакхлургъя, хьалхехьа даьча лоархІамех 260 миллиард сомага а кхоачаргъя. Советски Союзо вежарашха долча мехкашта доагор, энергетически бий дал, машинаш, тайп-тайпара оборудовани лоаттаергъя. Шийй оагІонгахьа содружества пачхахьалкхенашкара СССР-га кхоачаргъя 60 миллиард сом совгІа мах бола эшаш йола оборудовани, хІаьта иштта 40 миллиард сом совгІа мах бола бахача наха шерра эшаш дола тоараш.

СЭВ Пражски сессе кулгаш яздаьд экономика тайп-тайпарча отраслешка производствана дІахо специализаци кооперировани яра доагІаш долча документашта.

СЭВ XXXIV Сессе кхоачашдe лаьрхІа гІулакхаш чакхдахаро толаме кхоачаш де торо хулийтаргья лоархІаме декхар 80-ча шерех интенсивни производственни Іилма - технически кооперацие хан-юкъ елта.

ЛИВАНСКИ КРИЗИСА ОВЛАШ

ДІадахача кІирагІа Париже хилар ливански халкъаца солидарность хилара дунен халкъашта юкъера конференци. Цига даькъа лоацаш хилар 60 мехкара 130 гаргга дунен халкъашта юкъерей къамийи общественни организацеш цу даькъ дикка йоккха советски общественноста делегаци а йолаш. Парижски форуме дийцар кхо дош: ливански кризиса бахьанаш, ливански халкъ хьаллаца могаргдолаш йола демократически кхиий средстваш политически наькъаца гІулакхаш тоадара лардаши.

Ливане кризисин хьал латта пхи шу совгІа ха я. Из аггара хьалха дІадоладелар 1975—76 шерашка араьяьрча низаша — США империалистически гІозарашен царна гІо деча Израилен яьча провокацеех мехка чухь катоамаш лаьттача ханашка. Цул тІехьагІа конфликтни хьал кхыча формашка даьлар. Цу даькъе 1978 шера марте — юоне Израило духхьала яь агресси а чулоацаш. хІаьта иштта Израило яхар дела ливански сепаратистий марионеточни формированей новкъостаяца къулбехьера районаш Ливанах дІакъоастае а гІертаьш. Цу дукха бокки боацача Средиземни форда йистерча кхо миллион гаргга саг вахаш болча мехка хІарa дийнахьара хІама хиннa дІаьттар гІирсаш дохаделга, машаре бахача наькъа цІий Іоухийтилга, пачхьалкхе екъаргъя яхаш хаддаза кхерам дІатуесилга.

Пхе шера Ливане вийнав 60 эзар совгІа саг, 200 эзар сага човнаш яьй. Миллионах долагІа дакъа дола баха ииз массаза чубиха цІеноаш доацаш бисаб байдла лелаерий хьал тІа нийсбеннаб. ВІаьш эзараш нах эмиграце бахаб.

Ливански кризиса бахьанаш къаьгта гуш да. Эггара хьалха — из Кэмп-Дэвидски сепаратни барт кхоачашбара тІаберзабаь бола США политически никъ Садата режими я, хІаьта из кхоачашъяре Ливанерча событеех порядосанна пайда эца гІертилга а да. ШоллагІа бахьан — Ливана къамий патриотически нийй выступленеш Гаргарча Малхбоаре нохае а ІарбиІ къамий кортамукъален болама хьалхалаттача отрядех цаІ йолча палестински сопротивлене болама отряда болх бохабе а Вашингтони реакце низаши гІертилга да. Юххера а, кхоалагІа дар — сепаратни барташ вІашагІ а дехкаш США гІерт Іарбий мехкашта юкъе юкъ йолла, дукхача хана Гаргарча Малхбоале шийй хьашташи Израила хьашташи Іалашдергдолаш.

Цудухьа США гучахьа регионе ше йолаш хилар дІа чІоагІде гІерт. тІауваш латт тІема низаш, вІашагІнохкаш я тІема балаш «Керттерча даькъе цар де лерхІар, да — белгалдаькхад май бутт чакхбоаллаш Демократически Йемена кулгалхо Али Насер Мухаммед СССР веначa хана ше къамаьл деш Л. И. Брежнева. — Іарбий пистолета юхь тІа оттаяь доаттабар а цар Іаламе рузкъашта шоашта довча тайпара доал цар и». «ХІаьта Израиль, — дІахо дийцад Л. И. Брежнева, — цу юкъа кхы а чІоагІагІа шийй гІулакхаш чакхдоахаш палестински халкъа бокъонаш Іотоіае. Ливанера шийй агрессе акташ чакхъяха гІерт. Цу деррнганеша кхы а чІоагІагІа лехьара доакх хьал. Гаргарча Малхбоалерча, цуна юххерча мехкашкарча халкъий кхерамзаленна цІенхаштта кхерам тІаоттабу».

Конференце даькъа лоацаш хиннараша шоай решенешка тІахьийхаб шийй лоІамерча Ливана гІулакхашта империалисташ чктІертилга соцаде. Израильски бІуллаш цигара дІадаха, ливански халкъа шийй чура проблемаш ше къастергйолаш бокъо ле аьнна.

АПАРТЕИДА ЛЕЛАДУ ЭХЬ ДАЙНА ГІУЛАКХАШ

«Апартеида режим цІаьнха хиннац хІанз санна ерригача расай социальни категорейи викалий оагІонгахьара дика вІаштІехьаьаккха оппозици йолаш». «Номибе оаи» яхача радиостанце обозревателе из уйла чулоацаш я Къулбехьен Африка халкъашца солидарность хилара деррнгача дунен кІира чакхдаьккхарца ювлаенна массови информаце къулба-африкански доазол арахьарчем органаша еш йола комментареш. Из кІира чакхдоал Азеи Африкаи халкъий солидарноста II конференце решенегІа 1980 шера дениз доздеш долча Къулбехьен Африка кортамукъален ди — 26 июнь, чакхдаларца. Соуэто — Йоганнесбурга африкански йисте, Кейптауне, Блумфонтейне, Дурбане, ЮАР кхыча городашка хІанз шерра даржаш латт карателашта — расисташтеи бахача нахаи юкъера лоямаш. Бахача наха дІадехар да эхь дола расови дискриминаци соцадйилга. Къулба Африкански лаьтта юха а цІий Іоухийташ латт. «Миссенникашта» дукъал даьккхад Преторе викалашта США, Англе апартеида режим хьаллоацача кхыболча малхбузехьара бараша лоаттадеш дола керда гера.

Бакъда, хІаьта а къулба-африкански патриотий выступленеш нохая магац американски йоккхача топашта, английски танкашта, израильски ракеташта, цкъа доладаь ца Іеш, юкъехулачи «къайлагІарча химически герза» — чІоагІа салукъаш йола лаьрхІа порошок.

Дика барт болаш а дукхача наха дакъа лоацаш а йолча цу выступленеша расисташ кхерабу. Адамий тайпара доацаш леладеча цу гІулакхашта дукъала ба тахан африканцаши «бос бараши» — иштта оал расисташа метисеха азиатски нахах баьнарехи, — хиина ца Іеш кІайбараш а Ія — ЮАР вахаре керда хІама да хІана аьлча массехк бутт хьалха кІайбараш гучахьа дукъала бувлацар расистски порядкашта. Цхьан мугІаре латташ ба болхлой, гІулакхера нах, кагирхой.

Расисташта дукъалара болам бакъаро тешал ду Йоганнесбурга юххерен малхбоалерча Трансваален мехкаьтта чулатта моттигаш лелхийтачa Африкански Къаман конгресса халкъа доказ бІухоша дукха ха йоацаш операци толамe кхоачашъяь хилара.

Апартеида адамий тайпара йоаца режим халкъо дІаьккха дукха ха хургьяр, иатахьа санна империалисташа цунна камаьрша новкъостал даьдецаре. Диктаторски режимашта шоаш новкъостал делга нийса да ала гІерташ президента Картера дукха ха йоацаш аьх ца хеташ дІакхайкадаьд США «союзникашцареи доттагІашцареи гІулакхаш дегІадоаладе гІертаргйолаш яц» алхха цар мехкашкара вахара хьал «сага бокъоний американски стандарташта тара дацар» аьнна. Долче, КІайча цІено, апартеида пачхьалкхе шийна «вахаре а стратегически а лоархІам болаш» а лерхІаш, ма дарра аьлча, ЮАР-ера «сага бокъоний» проблема вІалла лархІа а лархІац.

Къулбехьен Африка къоасам лоаттабеш долча халкъа мутІахьа а йолаш дунен общественносто паргІато езаш йолча ерригача адамаеца дІадех ЮАР-ера расови дискриминаци хьадда дІайоаккхилга, харц лоархІ расисташа пхьана гІулакхаш леладеш йола империалистически державаш, хьадех Преторе правительствана йиза изоляци елга.

И. МАСЛЕННИКОВ,
Л. ВОЛЬНОВ,
В. КОРОЧАНЦЕВ.
(ТАСС).

Калейдоскоп

НАХ БОАБЕШ БОЛА КХЕНЗА БАРАШ

Бераша деча зуламех йола тема японски газеташ тІара Іоялац. Тотиги яхача префектуре, алх шу даьннача кІаьнко гІув чу а яхийта шинг вийнай. Хиросиме шийтта шу даьннача кІаьнко шийй да вийнав. Ямагата яхача префектуре шийй нана е гІийртав воІ. ХьалхагІа законаш Іома а даь зуламхочо хайнад из ерах шийна уголовни бехк бергбоацилга...

1979 шера тІом йистебаьлча гІоне бераша эггара дукхагІа зуламаш даьд. полице лаьцца а соцадаь а бер 143.158 да е мехкарча берех 14,5 процент. Дукха ха йоацаш японски полице архивашка нах боабаьчарех эггара къонагІа вар кхайтта шу даьнна вар. ХІанз бераштa-зуламхошта юкъе хьалхалаттараш 14 шу даьннараш ба.

Кхенза бараша зуламаш делга дегІаалара цхьа бахьан да массови информаце средствай во влияни хилар. ЗІамигача зрителa лаьрхІа цхьа-цаІ телевизионни программа е берий журнал арадалац беш бола низ хьа ца хьекхаш.

(АПН).

●

ГОРИЛЛАЦАРА КЪАМАЬЛ

Психологах Пенни Паттерсонах массехк шу хьалха яздаьд дунен дукхача газеташа. Коко яха горилла-самна къамаьл де Іомаде йолаелар майра кхалсаг. Дукха ха йоацаш английски телевидене хьахьекхар «Горилла Коко» яха фильм. БархІ шера хІара дийнахьа цунца а хулаш, Пенни Паттерсона къорa-меттаза болчар кулга оамалагІа къамаьл деча знакех 400 Іомайир Коконa. Цар гІонца маймало. «Дейли Миррор» яхача английски газето кхедечох, шин хьехархочунца къайса а ца Іеш, из Іехав а гІерт. Бакъда, фильме дакъа лоацаш вола хьайбай дунен специалист Дэвид Эттенборо башха тешаш вац цу гІулакхах. «Горилла Коко толамаш, — йоах цо, — нах шоашта дукха дезача цискащцеи жІалешцеи къамаьл де йиш хургйола ха юхе гІерта хилара тешал дац».

Амма Пенни Паттерсон шийй эксперимент дІахо хьош я. ХІанз цо Іомадеча маІача горилла а кхетабу кулга оамалагІа бувца мотт.

(АПН).

●

БІЕХАЛАШТА НИКЪ ЛЕ

Шера шозза — диълагІча апрелагара ткъаь пхелагІча апрелага кхаччалцеи 24 сентябргара 15-ча ноябрга кхаччалцеи — «Шони» яхача къаман парка (США, штат Иллинойс) чІожагІарча наькъа кхо километр хулча даькъа тІа лела автомобилаш совц. Гургбаш укхаза цу хана гІаш лелаш нах а. Цу хана «баьццара сердал» бІехалашта хьаелл. Уж ух бердаш тІарча шоаш Іа доахача квартирашкара «Миссисипена» юххерча чухкийттача моттигашкарча дукххача уппалашка.

«Хала да ала, шерамел теккаргаш доли тІо наькъа тІа гІолла, — йоах лесничe Дж. Витака. — Уж цхьанне а лаьрхІадац. Цхьабакъда, къаьст-къаьстача участкаш тІа доза хий санна кхотаделе текхаш хул уж. Массехк шу хьалха оаха лаьрхІар, цу моттигашкара дукхагІа дола бІехалаш, дохьаш доаллаш дя яхаш шер-шера машинаш лехкарашка кхайкадечул аттагІа хургда машинашта из никъ къайлача аьнна».

(АПН).

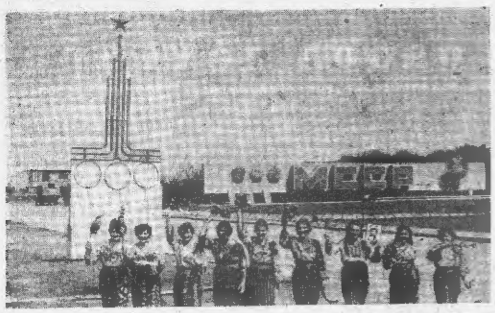

Марша йоагIийла, олимпийски эстафета!

Дукха ха ялалехьа олимпийски цIера ала сийрлача Молдаве аренех чаих а баьнна Украина доазол сехьабаргба. Республике эгтара хьалха цуьна накъа а гIоргба хьа а баьнаргба из Буковина спортсменаша.

СУРТА ТIА: укхаьа ший республика доазон тIа Олимпиада бахкийтарашка моаршал хоаттаи хургба украински мехкарий.

А. ЗАПАРЕН.
И. СВЕРИДЕН сурт.
ТАСС фотохроника.

ОЛИМПИЙСКИ КУРЬЕР

Легкоатлеткай чIоагIа команда Москве Олимпийски ловзарашка яхийта лаьрхIад Германски Демократически Республика. Спортсменашта юкъе кIезига бац дунен вIашагIкхетирашна коталонаш яьха, тешшаме доцо медалаш йоахаргйолаш бирий.

СУРТА ТIА: ядро кхосса дунен рекордсменка Слупиани Илона (ГДР).

АДН — ТАСС сурт.

ОЛИМПИАДЕРА БАССЕЙН

Гандболах баскетболах лаьрхIа тIера дIакъайла стадион а йолаш, бIарча цхьа комплекс я Москвера олимпийски бассейн. Ия комплекс хьалъена лаьрхIадар столица дегIаахарах йолча Генеральни плана тIа. Цун проект оттае йолийр Дунен халкъашта юкъерча олимпийски комитето аргIан Олимпийски ловзарий Москве чакхдахарах бола соцам тIаэцале дукха хьалхагIа. ХIаьо комплекс отделочни балхаш деш латт. зрителашта трибунаши технически оборудовании оттеш боахк.

ДIатIахьежача тоьамаш лIо-са дахийтача кIормаца тара йола бассейн — чоалхане архитектурин а технически а гIишло. Ия хьалъеча хана теркалдаьд олимпийски бассейнашкара дIа мел дехар. Цхьадолча даьхье хьалхи оттаяь хиина проект хийцай. ХIаьа аьлча наьи дара йолча Дунен халкъашта юкъерча федерацие шIалех трибунеш 10 эзарнел кIезигагIа сага чу ца хоашаш хулийтилеш. ХIаьо комплекса 13 эзар сага чуэйа торо я.

Бассейна кертера шин ванна я. цар чу шин тайпара спортах цхьана яхьаш чакхъяха йиш хургья. 8-миллиметрови болата мембрана хьисапе хьерабаь юкъара цхьа тхов бола тIишло къаьстача шин бассейнах латташ санна я. ГIар-тата чакхдаргдоваш лаьрхIа хьалаьча ниатах йоакъаш ехкай укхаза. Шерат 25, дIохкал 50, кIоаргал 2,3 метр йолча хьалхарча ванна чу наьи деш итт наьньилг хургба. Хин долох финальни ловзараш хургда укхаза. Керттерча шин ванна чу кхи чу кхунсавалара оахаш хургья. Цун бостамаш — 25 метр шерал, 33,3 метр дIоахал. ванна массанахьа а пхь метр кIоаргал долаш я.

Хи чу кхоссалур вовшаьоргдоалаш кхувсалуча бассейна чу низ бола компрессор оттаергья. цо кхи тIехаяда фегIайба хьаберргба. Спортсменашта бола аьттонна вышкаш тIа сихха лела лифташ оттаьй.

Бассейне я дегI мукъацовикха ванна, йоккхалга диллача наьк дечь керттерча ванна ше ма зарра дола копи да из. Ловзахарча помещенешка деззача тайпара сиха хий лоладаре тренировочни шин канали спортсмений мажаьенаш йIоахъяра 30 градусага кхаччалца дIоахдаь хий чу дола кхо ваннеи хьальбай.

Хи чу дегI мукъадаккхарал совгIа Олимпиада доакъашхой вIаштIехьдергаш кхы а йиъ спортивни зале выступленеш е кийчбала. Цхьан зале батут оттаергъя, вокхазехьа — трамплина тIара чукхусалуча спортсменашта лаьрхIа тренажераш.

Спортсменашта салаIаран а цар спортивни форма хьалоаттаяра а бассейне вокхI саун, гидромассажа лаьрхIа ваннаш, юхаметтиоттаера долш шIеноаш хьалдаьд.

Бассейна технически оборудовани еча хана боккха теркам тIабахийтаб олимпийски яхьашта информаци хронометражи яра. Электронни информационни табло, хронометраш, судехошта эша кхьйола оборудовани оттаьй.

Бассейнашкара хий низ болча насосни установкей гIоаца денне бусе кхезза хувпаргда. Керттерча ваннашта юхе гIолла чакхьовла нах тIера дIахьежаргболаш хьалъаь галереш, укхазара хий кIалхара фото-кино съемкаш, телепередачаш е йиш я.

Бассейна зрительни зала пресса, дунен халкъашта юкъерча спортивни организацей викалашта, судахошта лаьрхIа дика моттигаш хьалъяьй. Трибунашта кIел 200 моттиг йола конференц-зал, пресс-зал хьалъяьй.

Олимпиада чакхъяьнначул тIехьагIа хоана лаьрхIа хьалъяьча трибунашта метта хьы а йоккха шин спортивни зал хьалъергъя. Олимпийски бассейне наьк ду бераш школа хьалъе лерхI. МоллагIча бовраматIа йола дунен халкъашта юкъера яхьаш а чакхйоахергья укхаза.

Александр БЕЛЯЕВ (АПН).

Юртахой хьашташ кхоачашдеш

Юртахошта эггара бехктокхамегIа йола ха я ахка. ХIана тIатеIIа деакъар Iалашдеш цхьайолча районашка алат чуэцаш, кхычахьа на чуэна кийчлуш ба юртахой. Цар культурни хьашташ кхоачашдеш шоай ахкара гастролаш чакхйоахаш да Нурадилов Ханпаший цIерагIа Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен театр.

Иштта, гIалгIай труппо Наьсарен, МагIалбикен Сунженски районашкарча къахьегамхошта гайтай «Са кIаьнк» яха спектакль. ХIаьта нохчий труппо Шаьлен, Гудермесен, Урус-Мартанен районашка гайтад «Несарий гIаттам», «Ма къонахий да-кх шо», яха спектаклаш. Воронежера искусствай институт чакхъяьккхача нохч-гIалгIай театральни студерча къонача артисташа юртахошта лаьрхIа кийчъяьй «Юхамаччахьа даьнна ди е Фигарос саг йоалаяр» яха спектакль. Ия спектакль гуртда Наурски, Надтеречни, кхыча районашкарчен къахьегамхошта. ХIаназлехьа театро хьокхад 60 совгIа спектакль. Царга хьожаш хиннаб 15 эзар сое гIа саг.

Спектаклаш хьехка ца Iеш юртахошца вIашагIбеттаIуш цхьна театральни искусствах лаьца дувц театра дикагIа болча артисташа, кхыболча театра болхлошта.

А. БЕК.

РИНГ—ДЕНАЛДАРИЙ МОТТИГ

Мехка толашагIбола боксераш Грозне

Девгара денга гаргагIорташ доагIа Москве XXII Олимпийски ловзараш дIадолалургдола ди. Олимпиадай даьхенера — Грецера Москвагахьа бола ший бIаьха никъ — машара, доттагIален дунен халкъаша вIаши леладу гIулакхаш чIоагIдарен никъ дIаболабаьб олимпийски цIеро. ХIаьта спортсменаша тIатеIIа кийчо ю, олимпийски стартаьшка ма хулла дикагIа белгалбовла лоаш.

Иштта, боксах йола СССР вIашагIтеха команда ший дешара-тренеровочни сбор чакхъяьккха гулъеннаяр г. Кисловодске. Цигара яьнна контрольни вIашагIкхетараш чакхдата аьнна дIадахача шоатта дийнахьа Грозне ена хилар из. Грозненски цирко отталча ринга тIа баьлар вай мехка санна дерригача дунеи на а шоай цIераш дIахазийта бола боксераш. Цхьаккха вIашагIкхетаре котваьннар судашна белгалвоаккхаш моттиг йоацаш уж чакхдаьча лаьрхIаьта хоаш дар. Дале а СССР вIашагIтехача команда вокхагIволча тренера, СССР заслуженни тренера А. И. Киселева белгалдаьккхар, вай городе чакхлоатача вIашагIкхетараша а Олимпиаде дакъа лоацаргдола боксераш къоастабе гIо дергдолга. Цу духьа цIенхашта шоай беррига низ а говзал а царцагIъякха лаьрхIа ринга тIа булар боксераш.

Из баьхдир юххьанцарча вIашагIкхетаро а. Эггара хьалха шоай говзал гайта бовлабелар дозал дIамагIдола спортсменаш Грозненский бокам тIаззар лакха техникен геттара кадайн волча СССР, Европа чемпионе, дунен халкъашта юкъерча класса спорта мастера Сабиров Шамала. Цхьаццайолча доаала категорешка командана юкъевакха моттиг къувсаш массехк сага хилархи цхьаболча кандидатий низ дегIа шийл безагIболча спортсменашта латаш тахкар духьен тренераша лаьрхIадар кхаь боксера юкъе вIашагIкхетараш чакхдаха, царех хIараволчо хIаранеца цхьацца ах раунд чакхйоаккхаргйолаш. Иштта, Ш. Сабиров духьалъэттар дунен халкъашта юкъерча класса спорта мастера А. Михайловаи спорта мастера В. Клюеваи.

Боксах мел доахка хозадараш хьахьокхаш, ира а цуьца цхьана цIена а спортивни къовсам латташ дар дIахо хиина вIашагIкхетараш а. Царех къаьстта белгалдахи лов СССР спорта заслуженни мастераша В. Рыбакова, В. Демьяненкос, В. Савченкос, дунен халкъашта юкъерча класса спорта мастераша С. Копакбаева, С. Хачатряна, П. Галкина, А. Кошкина, А. Николаша, В. Шима, П. Заева, чьытар чакхдаьхараш Дунен Европа, вай мехка а СССР Халкъий Спартакиада а чемпионий цIераш, призовой моттигаш яьхача цу спортсменаша къаьгга хьахьекхар спорта керда лакхаленаш иха шоаш кийча богга.

Кхетаде хала дац вIашагIкхийтта берригаш а къаьстта чIоагIа вай мехкахо — академика М. Д. Миллионщикова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта института студент, эггара бехктоккхаме йолча ахьашка дукхаза а белгалвийна вола дунен халкъашта юкъерча класса спорта мастер Джабраилов Хьамзат ринга тIа валарга хьийжалга. Мехкахошта шоашта ма могга ший оагIув хьалланарх дог увзаттa волча Хьамзата кIаьдвалар фуд ца хоаш а хоза а атакаш еш дIалихьар цхьаца ах раунд йолаш спорта мастерца А. Василенкоцен дунен чемпион, СССР спорта заслуженни мастер волча Б. Рачковцен ший хиина вIашагIкхетараш.

С. ПАРЧИЕВ.

СУРТА ТIА: ринга тIа ба (аьрдехьара аьттехьа) Х. Джабраилови А. Василенкои.

З. БАТЧАЕВА сурт.

ЛОРА ХЬЕХАМАШ

Молхаш—лоро язъяьраш мара

Вай чаьнча дарбан - профилактически гIулакхий системана юкъе лоархIаме моттиг дIалоац молхай терапис. Таханарча дийнахьа молхай дукхал массехк эзарнега дIакхаьчай. Цар торо лу, лазарий оалаш гучадахара медицински гIиманна карагIдаьнарех пайда а ийбеш, наьха уназлIено юхаметтаоттаре толашагIдола кхьъан хьалаха. Аптечни учрежденешка хьаухаш йолча молхай ресурсаша, царех кхетамца пайда ийбеш хилча, вIаштIехьдовлийт нарца дувзаденна долш бахача наьха а дарбан профилактически учрежденей а хьашташ дикка кхоачашде.

Цхьабакъда, даьча тохкамаша хьахьекхад молхаш язъяра, уж аптекаша дIатецараи нахи нарех пайда ийбарап гIулакхашта юкъе хIама а тIехь цIенхашта кховчалбоацараш долга. Моттигаш гучайийнай уназоша дехарагIа лораша царна боккъонца ца эша медикаменташ язъеш. Иштта нийсденад микроорганизмашта духьалъоттара цар фу низ бе ца хьожаш антибиотикаш язъеш а. Цхьайолча дарбан-профилактически учрежденешка доагIача тайпара дIаоттадаьдац рецептури бланкаш лорвелем нарех пайде ийбелгеш. Из бахьан долаш цкъаза рецепташ яздаьд уж язде бокъо йоацача наха, царна кхьъ хинаб кхыметтел медицински дешар дешаза барай а. Цун цхьана долаш да антибиотикаш, сульфаниламидий гормональни кхьйолеи медикаменташ аптекашка рецепташ доацаш йохкаш. Цхьаболча наха, лорага хаьтта хIама доацаш, цу молхашца шоашта дарба де гIертарах, шоай уназцIенонна цIенхаштта зе даь а моттигаш я.

ХIаьта ховш ма дий, рецепт лоархIам бола медицински а юридически а документ долга. Дукхьал из мара керте лувца йиш яц дукхагIйола медикаменташ аптекаша дIахецачен царех наха пайда ийбечен. Цул совгIа, молхаш мах бьла ца безаш е льготаех амбулаторни уназошта лаьрхIа дIахецача хана рецепт финансови документ да аптекашта медицински учрежденешта юкъерча расчеташка.

СССР уназцIено лоралра Министерствос юкъейоалаяьй амбулаторни уназошта молхаш язъяраш нарга гIоаза уж хьахецараи керда правилаш. Уж тIаерзаяь я бахача наха дарбан гIулакх делга дIахо тоадара, молхаш язъярах а рецепташ теларах а бола лорий бехктокхам лакъбара, аптекаш молхаш дIахецилга ма доагIа вIаштIехьдаккхера.

ХIанз дарбан учрежденешта штамп латтача рецепта тIа кулг яздарал совгIа, лоро ший тайпана цIи тIалатта печать а уттаю. Цул тIехьагIа цу тIа оттаю дарбан учрежденен печать а. Рецептий къаьст-къаьста бланкаш я молхаех бийла мах телараш ген уж эзара льготаш ярашген. Цу тIехьарбарех бе диабет, кхайкор, иштта кхы цхьайолча лазараш леладу нах санна. Сийлахь-боккхача Даймехка тIема инвалидаш, персональни пенсионераш. Хоадам боллаш я рецептагIа молхаш ийца бокъо йола ха а. Иштта наркотически вещесташ йовхкача медикаменташта яздаь рецепт цхе дийнахьа мара пайдапа бац. Итт денна лаьрхIа да наб тIаозачей кхы а цхьайолчен молхашта дола рецепташ, хIаьта юхейнсача молхашта дараш — цхьан бетта.

Цхьа нийца молхаш шоалагIа эша лоаш вар кхы цIаькхаза а лор волча ца вахача варгвац. хIана аьлча хIанз дерриа а рецепташ аптекашка дус. Из а наьха дукха даь хIама да. Ховш ма дий хьалхагIа цкъа яздаьча рецептагIа массехказа а молхаш ийеш хиннилга. Лораца дага ца воалаш царех пайда ийбарах наха шоай могашалла зе даь моттигаш я йовзаш я. Цул совгIа, тIехьаленна лаьрхIа цхьабараша ца эшаш дукха молхаш ийрах уж кхычарна дIа ца кховчаш юсаш а нийсденнад гIулакх.

Укхаза юха белгалдаккха доагIа лораца дага ца воалаш молхаех цIаькха а пайда ийбе ца боагIилга. ХIана аьлча хIанзара дукхагIйола медикаменташ биологически даькъе чIоагIа низболаш я. Хьаэцаргья вай, масала, эггара дукхагIа яьржарех а хIарамна хIана йовзаш аьнна йовзаш йолчарех а йола ацетилсалициловни мистал е аспирин оалаш йола молха. Из а дагадехчано мала йиш йолаш яц. Цхьаболча наха ченна язня е чег цо, хIаьта бронхиальни астма долчоа — хадагIйола бронхоспазм. Иштта кIезига яц кхетамца пайда ийбеш ца хилча зене микроорганизмаш хьахулийташ, гармональни процессаш а цIий а телхадеш, кхыдола лазараш хулийташ йола молхаш. ХIаьта цу наьнъагIа хьахинна лазараш дарба де волча чIоагIа духьалъоттарех а да.

Аптекашка молхаш йохкара оттаьча правилаша никъ бехк лорага гIолла доацаш шоашта шоаш «дарба» де тIертараштa. Долче хаттар отт: фу де дела хронически лазараш долча наха? Уж-м дукха аха белаш ма хулий аптекашка. ДIаьхденна а хронически а лазараш долча наха ладеча рецепт тIа белгалду цу цхьан рецептагIа массазе молха яла йоагIа.

С. ДОБРИЕВ.

НГIАССР уназцIено лоралра министерства дарбан отдела воккхагIвола инсвектор.

ТЕЛЕВИДЕНИ

24 ИЮНЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.50 — ГIуйранара гимнастика.
9.15 — А. Штейн. Сатира Московски театра «Заман есар дааргаха фильм-спектакль. Яистеьлача — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Из е вож мара кхалагIадар дац» яха документальни фильм.
15.35 — «Къаьнача гIалий Iназорi» яха беррига дола телевизиони дукхасерийни художественни фильм. Хьахара а шолагIа а серии.
16.50 — «Московски комсомола гIуллакхаш».
17.15 — «Телестадион». Чувашски АССР вIашагIъеэда 60 шу дизарга.
17.45 — «Йоаш: Чебоксары» яха телевизиони документальни фильм.
18.00 — «Чувашия, са мало» яха телевизиони музыкальни фильм.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Къаьстама сийлен хьалхадаттарашта». «Горизонт» нтачa Минск производственни объединение хьалхьа.
19.15 — Экрана тIа кинокомеди. «БIаьста» яха художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.45 — М. Горький — «В. И. Ленин». Очерка фрагменташ дIаеш СССР халкъа артиста Ю. Яковлева. Яистеьлача — «Тахан дунен тIа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

17.55 — «Дунен халкъашта юкъера обозрение» (гIалгIай меттала).
18.10 — Киножурнал.
18.20 — «Нохч-ГIалгIайчу гIоалаш».
18.40 — Литературни вIашагIкхетар.
19.10 — «Са бола Iаьсала аьхьа» яха художественни фильм.
21.00 — Московски пачхьалкхен симфоническа оркестра концерт.
21.40 — «Диалог» яха телевизиони дукхасерийни художественни фильм. Хьалхара серии.

25 ИЮНЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.50 — IуйраIара гимнастика.
9.15 — «БIаьста» яха художественни фильм.
11.00 — Фильм-концерт. Яистеьлача — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Телевизиони документальни фильм.
15.20 — «Эрсий къамаьл».
15.50 — «Хьамсара Iаьдь».
16.20 — «Горизонт».
17.20 — «Советски Союзера Мозамбика парламентарии» яха документальни фильм.
17.40 — «Мичча шо, дурмашин!».
18.10 — ВЭФ завода культура Дворега «Кантиелаха» яхача серийнай ансамбла концерт.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «М. Шолохова шекладий болча» яха телевизиони очерк.
19.20 — «Пхьор лаале хьалха» яхача телевизиони спектакла премьера. Автор — В. Розов.
21.00 — «Ха».
21.45 — «Музыкальни чахар» яха телевизиони журнал. Яистеьлача — «Тахан дунен тIа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

17.30 — «Письмена тIехьа сага» (нохчий меттала).
17.50 — Киножурнал.
18.00 — «Нохч-ГIалгIайчу гIоалаш».
18.20 — Iаман - популярни фильм.
18.30 — «Iалама доттагIий телевизиони клуб».
19.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Локомотив» — ЦСКА. «Локомотив» яхача стадионера трансляци. Перерыве — «Бийся аьньаль хайла, мен, берам!».
20.45 — ХьеморгагIа сера класс сарах йола СССР чемпионат.
20.55 — ДIаьвах Словакийн филармоне симфоническа оркестр.
21.40 — «Диалог» яха телевизиони дукхасерийни художественни фильм. ШоллагIа серии.

РАДИО

24 ИЮНЬ

6.40 — «Юрта IуйрIе» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.35 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — Хальара аьдарш (гIалгIай меттала).
8.45 — «НАТО кхачаьннаяй» Беседа (эрсий меттала).
9.15 — «Тхога йизу» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
9.30 — «Къона заманах» (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачай программех хаоттамах бола хоами (эрсий меттала).
16.01 — Берий хьоаьхьа боьхийбараш! «Дика а гIоле кийча волаш а хетамца хьехар». Беседа (гIалгIай меттала).
16.15 — «Радиолюбитель» яха зарисовка (нохчий меттала).
16.30 — «Юрта боахаме хьалхалаттарашта». Концерт (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

25 ИЮНЬ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.25 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — Iаламан техникан кердадараш (эрсий меттала).
8.30 — Вай мехка халкъий ашараш (нохчий меттала).
8.45 — «Кхетам дуаха комплексно хеладе» (гIалгIай меттала).
9.30 — «Барттайнача дезалех» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала).
9.50 — Ашараш (эрсий меттала).
16.00 — Передачай программех хаоттамах бола хоами (эрсий меттала).
18.01 — Дунен халкъашта юкъера обозрение (нохчий меттала).
18.15 — «Йодж кунача коммунисташ». Репортаж (гIалгIай меттала).

Хьоттам

Тахан республике гIоллен Грознен чувалуш моркаш а йолаш йоачая а йоацаш. малтбусехьара секунде 3 — 8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 25 — 30. Грозне 28 — 30 градус йIовха йолаш хилен тару.

Кхоана чувалуш моркаш йолаш, йоачак а йоацаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3 — 7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура буйсанa 12 — 17, дийнахьа 25 — 30 градус йIовха йолаш хилен тару.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ДЕША БАХА ЛОВЧАР ТЕРКАМГА!

Грозненски мехкдаьтта техникуме 1980 — 1981 дешара шера дийнахьарчен заочни отделенешка деша

ДЕШАРХОЙ ДIАЧУЭЦИЛГА ДIАЙХАЙКАДУ

укх специальностех:

1. Пайдане оахкалаш лохаш ю геофизически методаши пайдане оахкалаш долча моттигашка тохкамаш дар (алхха дийнахьарча отделене).
2. Мехкдаьттан газовни скважинашта эксплуатаци яр (дийнахьарчен заочни отделенешка).
3. Мехкдаьттан газовни скважинашка буруш тохар (дийнахьарчен заочни отделенешка).
4. ЦIераш ювлара духьалара техникен кхерамзлен (алхха дийнахьарча отделене).
5. Мехкдаьтта промыслови химия (алхха дийнахьарча отделене).

ДЕШАРА ХАНАШ

Дийнахьарча отделене — 8 класс яьккхарий — 3 шун 6 бутти.

Заочни отделене — 10 класс яьккхарий — 3 шу.

Техникуме деша боагIарашкара заявленеш хьайою:
а) дийнахьарча отделене — 31 июле кхаччалца;
б) заочни отделене — 10 августа кхаччалца.

Деша дIачуэцаш дIалуш йола экзаменаш хургья:
а) дийнахьарча отделене — 1 августа денз 20 августа кхаччалца;
б) заочни отделене — 11 июле денз 30 июле кхаччалцен 13 августа денз 20 августа кхаччалцен.

Деша боагIараша дIаяла еза экзаменаш:

8 класс чакхъяьккхараша:
1. **Математика** (устно).
2. **Эрсий мотт** (диктант).

10 класс чакхъяьккхараша:
1. **Математика** (устно).
2. **Литературен эрсий мотти** (сочинени).

Заявленеца хила деза документаш:

Иззаза юкъера йоаца е юкъера школа йистаккхара тешал е аттестат (подлинник).

Медицински справка (форма № 286) (справка бланкаш техникумера дIаэца йиш я).

Прививкай аналнанйи результатий хьакъехьара справка.

6 фотокарточка (керта тIа хIама а йоацаш даьккха, 3х4 размер йолаш).

Вай ха тIайола тешал е паспорт, военни билет (техникуме хьавеча хьахьокха деза); производственни балха стаж йолчо къахьегама книжка тIера хьайица выписка.

Дийнахьарча отделене деша хьачуийцараштa бетта 30 сомен 37 сомен боарам болаш стипендеш тел. тIехдика дешараштa — 37 сома 50 кеп., 46 сома 25 кеп. Городал арахьа бахараштa города центрерча общежитера моттигаш лу.

Заявленеш хьачу а нйю йоагIаш йола справкаш дIа а тел укх адресагIа: **НГIАССР, 364006, г. Грозный, Клары Цеткина ул. 14/53.**

Приемни комисси. Телефон 2-63-09, хьаеха 52.

1 июле денз техникуме болх беш хургья подкурсаш.

ДИРЕКЦИ.

№ 4 йолча Грозненски профессионально - технически училище 1980—1981 дешара шера дешархой деша дIачуэцилга

ДIАХОИТ

8—10 класс чакхъяьккхараш.

Дешара ха 1—3 шу.

Укх профессех:

1. Мехкдаьттен газа йоаьккхача скважинашта эксплуатационни разведочни бурув тохача бурильщика гIоачa.
2. Буровойшта гIулакх деш вола электромонтер.
3. Электрогазосварщик.
4. Слесарь-авторемонтник.
5. Химически анализа лаборант.
6. Топограф-геодезист.
7. Плиточник-отделочник - штукатур.

Училище кийчъю «Грознефть» объединенена кадраш. Деша багIача хана дешархой Iалашбу мах боацаш обмундированеца, кхачанца, учебникашца, общежитеца. Производственни практика йолча хана дешархошта шоай специальностагIа доагIача юкъарча алапех 33 процент мара дIател. Училище деша вагIаш дьюкхи ха къахьегама стажаца дIалоаргI. Дешар хьехаш бе юкъера технически лакхерен образовани йола мастераш. Училище яхо курс чакхъяьккха а йистебоалаш дIалуш йола экзаменаш толамеи дIаенна а болча нагирхошта юкъера образовани яккхарах дола аттестати профессегIа разряд енна дола аттестати дIалу. Училище чакхъяьккхараш шоай специальностагIа городе Грозне болх бе дIахьожабу.

Училище деша отта безам болчар училища директора цIерагIа хьачудала деза ер документаш:

Заявлени,
Образоване хьакъехьара тешал е аттестат,
вахача моттигера справка,
аьлча хинах дола тешал е паспорт,
3х4 размер 6 фотокарточка.

Документаш хьачуийду хIара денна Iуйрийна 8 сахьат даьлча денз 16 сахьат даллалца.

Занятеш дIайолалу 1980 шера 1 сентябре.

Хьамсара доттагIий! Тха училище деша отта!

Из чакхъяьккхачул тIехьагIа оашош хержача специальностагIа йоккха говзал йола болхлой хургда шоах, хIаьта юкъера образовани а хургья шух.

Училища адрес: г. Грозный, 364029, 12 участок, ГПТУ-4. Автобусаш № 13, 24, 26, трамвай № 5, «12 участок» яхача уж соцача кхаччалца.

№ 11 йолча юкъерча городской профессионально-технически училище дIакхайкаду 1980—1981 дешара шера деша лакха говзал йола болхлой кийчбара дешархой дIачуэцаш хилар. Укх профессех:

штукатур-облицовщик-плиточник;
столяр-гIишлонхо;
каменщик, болатен Iаьшкабетонни конструкцешта монтаж еш вола монтажник;
облицовщик-плиточник-мозаичник;
болатен аьшкабетонни конструкцешта монтаж еш вола монтажник;
юрталка гIишлош хьахъю мастер;
слесарь-сантехник, газосварщик.

Каменщика, 10 класс чакхъяьккхачун — дешара ха — 1 шу.

Деша дIаийбу кагий нахи мехкарийи 15 шу даьнна а кхы боккхагIа а болеш 8 класс чакхъяьккха болеш.

Дешара ха — 3 шу.

Училище чакхъяьккхараштa юкъера образовани профессин Iомаярах дола диплом дIалу. Училище дешийт мах боацаш. Дешархой кхачаица, обмундированеца, спецбарзкъашца Iалашбу. Деша багIача хана дешархошта производственни практика йолча хана дар баьча балхах 50 процент ахча дIател.

Городерча транспортаца, машинаькъагIа, самолетаца лелача хана дешархошта льготаш я.

Училище деша вагIаш дьюкха ха къахьегама стажа юкъе йохийт. ТIехдика дешаш училище чакхъяьккха диплом ийцараш мехка лакхехьарча дешара заведенешка деша бохийт болх бе хилара стаж йоацаши деша дIаоттам техаш йола экзаменаш йоацаш.

Училище деша нодачо дIачуяла еза:
директора цIерагIа заявлени;
вахача моттигера справка;
образоване хьакъехьара документ;
вай ха тIайола тешал е паспорт;
4 фотокарточка (3х4 размер йолаш);
медицински справка.

Документаш дIачуийду хIара денна 8 сахьат даьлча денз 16 сахьат даллалца.

Училища адрес: г. Грозный, Старопромысловски район, Катаяма цIерагIа нерда Посенок, Шефски улица, 23.

Автобусаш №№ 4, 6, 26 центральни рынкера «Ташкала» яхача кхаччалца, автобус № 11 «7 линия» яхача кхаччалца.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместитела — 9-24-03; бехктокхама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспортен — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ03232. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3089.